

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ОТЧЕТ

ЗА 2019 - 2020 г.

ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ

ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ (2019 - 2030 г.)

Съдържание

ЧАСТ 1 РАЗВИТИЕ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ЗАСТАРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ	стр.3
ЧАСТ 2 ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДНИ ИНИЦИАТИВИ И ДОКУМЕНТИ ЗА ПОСРЕЩАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО	стр.6
ЧАСТ 3 ОТЧЕТ ЗА 2019 – 2020 г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ (2019-2030 г.)	стр.8
I. Приоритет I – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта	стр.9
II. Приоритет II – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото	стр.26
III. Приоритет III – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот	стр.40
IV. Приоритет IV – Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво	стр.64
V. Предприети мерки за справяне с последствията от разпространилата се епидемия от COVID-19 през 2020 г.	стр.65

ЧАСТ 1

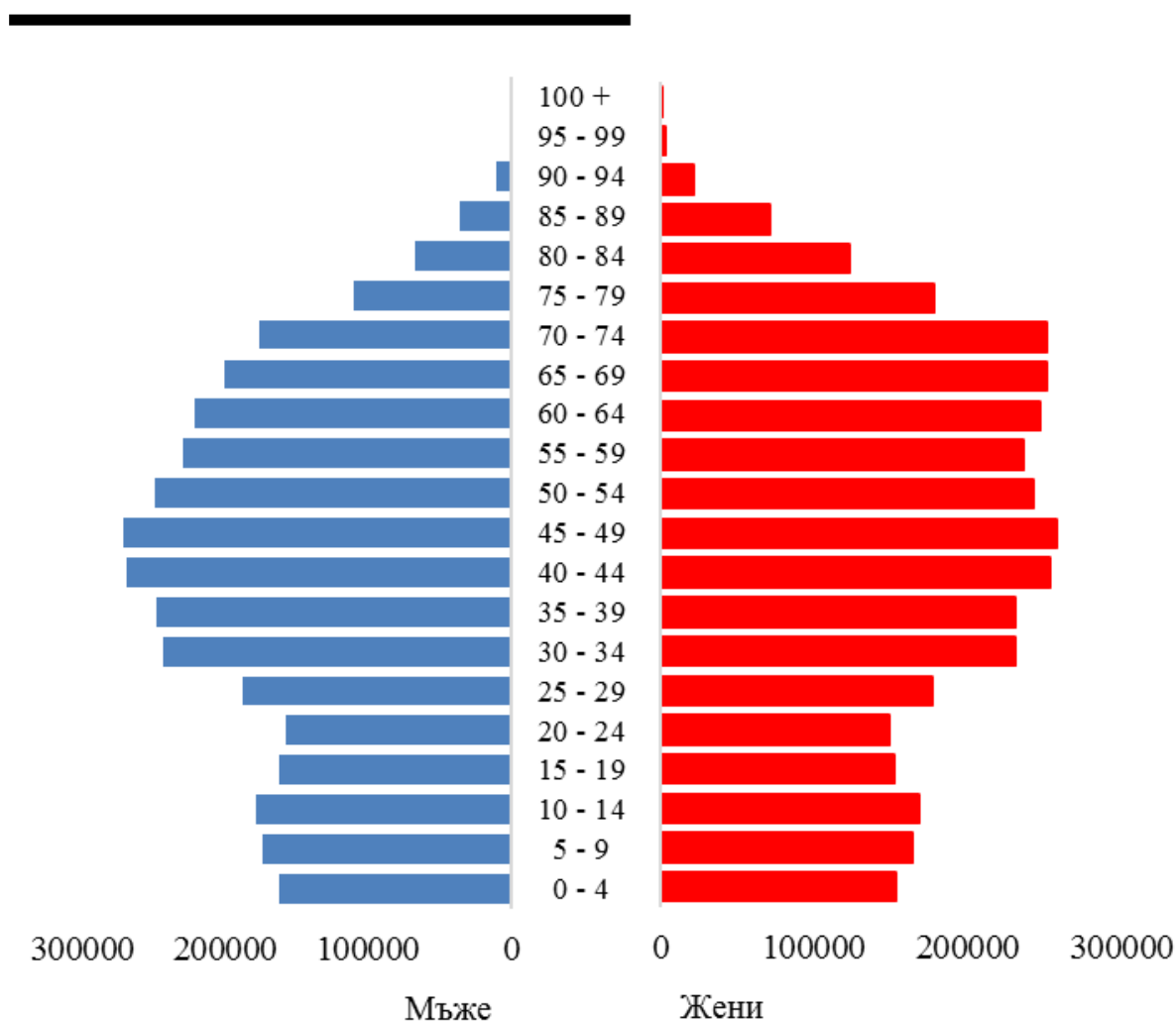
РАЗВИТИЕ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ЗАСТАРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

Брой и структури на населението

Към 31 декември 2020 г. населението на България е 6 916 548 души. В сравнение с 2019 г. населението на страната намалява с 34 934 души, или с 0.5%.

Мъжете са 3 349 715 (48.4%), а жените – 3 566 833 (51.6%), или на 1 000 мъже се падат 1 065 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 54 години. С нарастването на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на страната.

Фиг. 1. Възрастова структура на населението към 31.12.2020 година

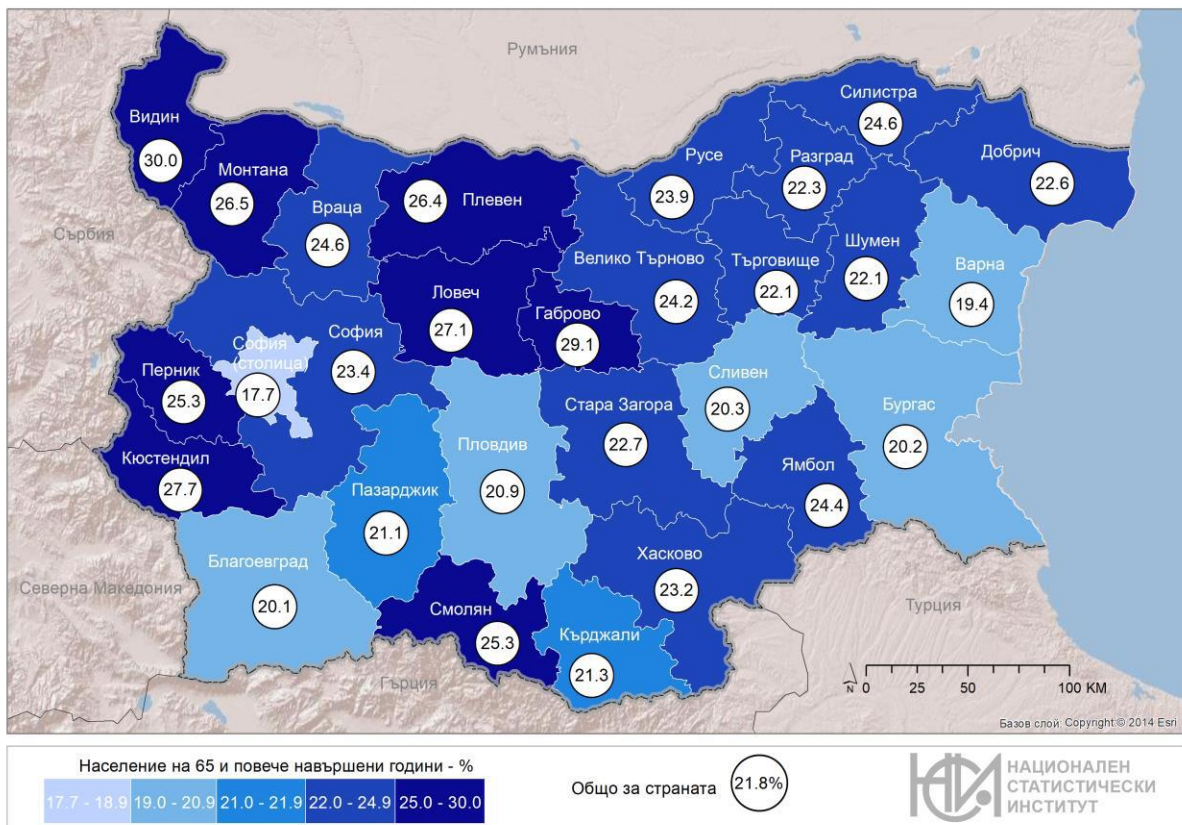
Източник: НСИ

Продължава процесът на застаряване на населението. В края на 2020 г. лицата на възраст 65 и повече навършени години са 1 504 048, или 21.8% от населението на страната. В сравнение с 2019 г. делът на населението в тази възрастова група нараства с 0.2 процентни пункта.

Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 25.3%, а на мъжете - 17.9%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на възраст 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (30.0%), Габрово (29.1%) и Кюстендил (27.7%). Общо в двадесет области този дял е над средния за страната. Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) – 17.7%, и Варна – 19.4%.

Фиг. 2. Относителен дял на населението на възраст 65 и повече навършени години към 31.12.2020 г. по области

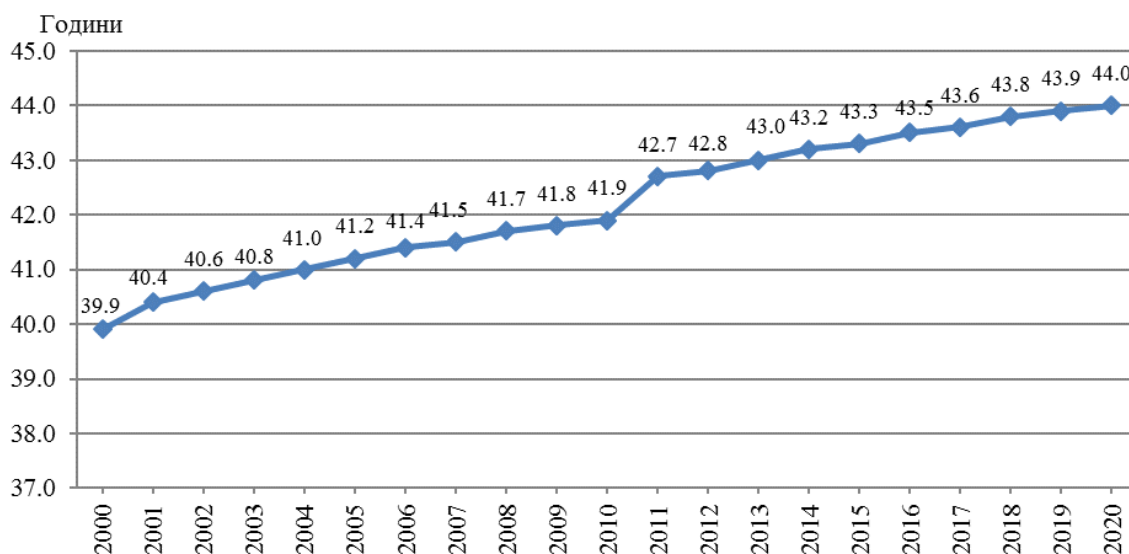
Към 31.12.2020 г. общият коефициент на възрастова зависимост в България е 56.7%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. За сравнение, през 2019 г. този коефициент е бил 56.4%.

Това съотношение е по-благоприятно в градовете – 53.5%, отколкото в селата – 65.9%. Във всички области на страната този показател е над 50.0% с изключение на София (столица) – 48.5%, като най-неблагоприятно е съотношението в областите Видин – 72.1%, Габрово – 68.8%, и Ловеч – 68.2%.

Застаряването на населението води до повишаване на неговата средна възраст, която от 40.4 години през 2001 г. нараства до 44.0 години в края на 2020 година.

Процесът на застаряване на населението се проявява както в селата, така и в градовете, като в градовете средната възраст на населението е 43.1 години, а в селата - 46.6 години.

Фиг. 3. Средна възраст на населението

Източник: НСИ

Тенденцията на застаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура – под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени при определянето на възрастовите граници за пенсиониране.

За 2020 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години и 6 месеца за жените и 64 години и 3 месеца за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2020 г. е 4 139 хил. души, или 59.8% от населението на страната, като мъжете са 2 168 хил., а жените – 1 971 хиляди. През 2020 г. броят на трудоспособното население намалява със 17 хил. души, или с 0.4%, спрямо 2019 г.

Към края на 2020 г. над трудоспособна възраст са 1 713 хил. души, или 24.8%, а под трудоспособна възраст – 1 064 хил. души, или 15.4% от населението на страната.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2020 г. това съотношение е 67. За сравнение, през 2001 г. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, са били замествани от 124 млади хора.

Най-висока е стойността на коефициента в областите Сливен – 90, София (столица) – 79 лица, и Варна – 78. Най-нисък е този показател в областите Смолян – 41, Кърджали – 48, и Перник, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 50 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. През 2020 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на страната е намаляло с 65 649 души.

Намалението на населението, измерено чрез коефициента на естествения прираст, е минус 9.5%. Коефициентът на естествения прираст в градовете е минус 7.1%, а в селата – минус 16.0%.

ЧАСТ 2

ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДНИ ИНИЦИАТИВИ И ДОКУМЕНТИ ЗА ПОСРЕЩАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО

Европейски инициативи и документи, свързани със застаряването за периода 2019-2020 г.

За периода 2019 – 2020 г. темата за демографския преход е сред основните приоритети на Европейската комисия, наред със зеления и дигиталния преход. За първи път в портфолиото на Европейската комисия има вицепрезидент по демокрация и демография.

През месец юни 2020 г., след множество консултации със заинтересованите страни на ниво ЕС, беше публикуван Доклада за последиците от демографските промени на Европейската комисия. В Доклада са очертани основните демографски предизвикателства пред ЕС, като се акцентира върху факта, че различните държави имат нужда от различни подходи за справянето с тях.

Следващият документ на Европейската комисия, който бе в процес на подготовка през 2020 г. и беше публикуван в началото на 2021 г. е **Зелената книга по застаряване**. Водещата теза в документа е, че застаряването се отнася за всички възрастови групи и че то идва със своите възможности и потенциал. Като приоритетни области в Зелената книга са изведени здравеопазването, дългосрочните грижи, ученето през целия живот, солидарността между поколенията, правата на възрастните хора и др. Зелената книга има за цел да се определят основните въпроси, свързани със застаряването на населението, да се обсъдят възможните начини за предвиждане и реагиране на социално-икономическите последици от застаряването на населението в Европа.

Участие в ежегодните заседания на Работната група по застаряване към Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕООН), ноември 2019 и 2020 г.

В ежегодните заседания на Работната група по застаряване към Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕООН) участват представители на държавната администрация от страните-членки на ООН, представители на международни неправителствени организации, както и представители на международни институции, които имат отношение по темата за активния живот на възрастните хора.

Дванадесетото заседание на Работната група по застаряване към Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕООН) беше проведено на 18-19 ноември 2019 г. В дневния ред беше включено представянето на нови и текущи международни инициативи в областта на застаряването.

Проф. Лайът Айалон от израелския университет „Бар Иян“ направи презентация относно дискриминацията по признак „възраст“. Тя обърна внимание, че този вид дискриминация е най-често срещан, в сравнение с расизма и сексизма. Измеренията на дискриминацията по признак „възраст“ включват стереотипи, предразсъдъци и дискриминиране. Проф. Айалон изтъкна, че едно от предизвикателствата е разделянето между възрастни и млади хора. Според нея разделянето по признак „възраст“ трябва да се възприема като възможност.

Представители на международни организации (включително на Световната здравна организация и др.) представиха накратко Глобалната кампания за борба с дискриминацията по признак „възраст“, Десетилетието на здравословното стареене (2020 – 2030 г.) и пътната карта към него. Презентациите бяха последвани от дискусия.

По време на заседанието беше представен опит във връзка с развитието на политиките по застаряване в няколко страни-членки на ИКЕООН – България, Италия и Норвегия.

От българска страна беше представена Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.), приета с Решение на Министерския съвет на 15 март 2019 г. Презентацията включваше кратък преглед на визията, ценностите, принципите, целите и приоритетите на Стратегията, както и на хоризонталния подход при нейното изпълнение и координация.

От страна на Италия беше представен проект, чиято главна цел е да координира политиките за активен живот на възрастните хора на национално ниво. Проектът е разделен на няколко работни пакета – включване на заинтересованите страни, координиране на политиките за активен живот на възрастните хора на различни нива и др.

От страна на Норвегия беше представена междусекторна Стратегия в областта на активния живот на възрастните хора от 2016 г., която цели да промени отношението по темата в положителна посока и да разшири понятието за грижа. Беше изтъкнато, че в Норвегия има Омбудсман за възрастните хора, както и министър с ресор „възрастни хора и обществено здравеопазване“.

Тринадесетото заседание на Работната група по застаряване към Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕООН) беше проведено онлайн на 19-20 ноември 2020 г. Участниците в заседанието бяха уведомени за трансформирането на Работната група по застаряване в Постоянна работна група по застаряване – предложението е одобрено през месец юли 2020 г. на заседание на Икономическия и социален комитет на ООН. С настоящата трансформация ще се даде възможност за засилване на работата по застаряване занапред.

Г-жа Клаудия Махлер, независим експерт по правата на възрастните хора, представи някои основни заключения и препоръки въз основа на няколкомесечната си аналитична работа: COVID-19 пандемията е задълбочила съществуващите неравенства в областта на човешките права на възрастните хора – на тях са им отказвани социални услуги, те са изостанали от дигиталните технологии, те са били жертви на насилие. В тази връзка тя подчерта спешната нужда от достоверна информация, която да послужи за основа на адекватни политики.

Служител на Световната здравна организация представи Десетилетието на здравословното стареене (2020 – 2030 г.), което е базирано на глобална стратегия и план за действие. Изграден е нов информационен портал по застаряването. В процес на подготовка е и Доклад по здравословно стареене.

Представител на Европейската комисия от екипа на г-жа Дубравка Шуица, с ресор демокрация и демография, информира участниците в заседанието за приетия през юни 2020 г. Доклад за резултатите от демографската промяна и направи резюме на съдържащите се в него тенденции, резултати и изводи. Беше направен и кратък обзор на Зелената книга по застаряване – следващият документ на Европейската комисия, който бе в процес на подготовка.

От страна на Германия бяха представени ключови дейности по време на Германското председателство на Съвета на ЕС: проведена онлайн конференция „Засилване на правата на възрастните хора във времена на дигитализация – изводи от пандемията COVID-19“, както и Заключенията на Съвета на ЕС на тема „Човешки права,

участие и благополучие на възрастните хора в ерата на дигитализацията“. Заключениета се приети на 09.10.2020 г. и за първи път от 2010 г. в тях има тема за застаряването, която ще послужи за дневен ред на страните-членки на ЕС през следващите години.

На заседанието беше обсъдена подготовката на Четвъртия цикъл за преглед и оценка по изпълнението на Международния план за действие по застаряването от Мадрид и на Регионалната стратегия за Европа (2018 – 2022 г.). На членовете на работната група бяха изпратени предварително насоки за националните доклади, които бяха представени накратко по време на онлайн заседанието.

Традиционно процесът по преглед и оценка на изпълнението на Международния план за действие по застаряването от Мадрид и на Регионалната стратегия за Европа към него завършва с министерска конференция. Участниците в заседанието бяха информирани, че Италия е предложила да поеме домакинството за предстоящата министерска конференция през месец май 2022 г. В тази връзка, представител на Италия презентира концепция за подготовката и провеждането на конференцията.

Членовете на Работната група по застаряване обсъдиха в три отделни групи предложените теми и структура на министерската конференция през 2022 г. След дискусиите по групи, докладчик от всяка група представи обсъжданите и предпочетени заглавия и теми. Като общо предложение от трите работни групи беше открито изготвянето на финален документ от работата на конференцията – министерска декларация.

В заключение от Секретариата бе отбелязано, че следващото (четирнадесето) заседание на Постоянната работна група по застаряване е насрочено за 22-23 ноември 2021 г.

ЧАСТ 3

ОТЧЕТ ЗА 2019 - 2020 г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ (2019-2030 г.)

Основните стратегически документи за посрещане на демографските предизвикателства в Република България, в това число и застаряването, са **Актуализирана национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012 – 2030 г.)** и **Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.)**. Дългосрочната стратегическа цел по отношение на застаряването е насочена към създаване на условия за активен и достоен живот на възрастните хора чрез осигуряване на равни възможности за пълноценното им участие в икономическия и социален живот на обществото. **Стратегията е приета от Министерския съвет на Република България на 15 март 2019 г.**

Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 - 2030 г.) съдържа четири приоритета:

Приоритет 1: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта;

Приоритет 2: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото;

Приоритет 3: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот;

Приоритет 4: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво.

Към всеки от приоритетите са разписани конкретни мерки, които се проследяват чрез двугодишни планове и двугодишни отчети за изпълнение на Стратегията.

Първият План за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 - 2030 г.) обхваща периода 2019 – 2020 г. и е приет с Решение на Министерския съвет през 2019 г.

Успешното прилагане на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора следва да се извършва с обединените усилия на всички заинтересовани страни. За тази цел се поддържа постоянен работен формат за междуведомствено взаимодействие по въпросите на застаряването, чрез Междуведомствената работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище към министъра на труда и социалната политика. В състава на работната група са включени широк кръг представители на отговорните институции, включително представители на министерства, държавни агенции, представители на Националния осигурителен институт, Националния статистически институт, Българската академия на науките, Българския червен кръст, представители на общините (НСОРБ), социалните партньори и други.

В настоящата трета част на Отчета за периода 2019-2020 г. за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 - 2030 г.) е обобщена именно информацията, подадена от ведомствата в рамките на Междуведомствената работна група по демографските въпроси, доходите и жизненото равнище към министъра на труда и социалната политика.

Структурата на Отчета следва четирите приоритета на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019-2030 г.) и заложените мерки за изпълнение от Плана за периода 2019-2020 г., като включва и информация за предприетите мерки за справяне с последствията от разпространялата се епидемия от COVID-19 през 2020 г.

ПРИОРИТЕТ I НАСЪРЧАВАНЕ НА АКТИВНИЯ ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В СФЕРАТА НА ЗАЕТОСТТА.

1.1. Насърчаване на възможностите за участие на възрастните хора на пазара на труда.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА (АЗ)

1.1.1. Изпълнение на Националната програма „Помощ за пенсиониране“. Програмата осигурява подкрепа при прехода от безработица към работа при по-възрастните и при пенсиониране. Целевата група обхваща безработни лица над 58 г. Според спецификата на дейността лицата се наемат на пълно или непълно работно време. Периодът на субсидиране на заетостта е от 3 до 24 месеца. Програмата е насочена към целева група с много широк обхват и предлага дългосрочна субсидирана заетост, която да подпомогне достигането на изисквания стаж за пенсиониране, а това прави програмата търсена и от безработни, и от работодатели, особено в малките населени места.

За периода 2019-2020 г. по Програмата са включени общо в заетост 868 лица и са изразходвани средства в размер на 12 450 485 лв., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 470 лица, изразходвани средства в размер на 6 135 303 лв.;
- през 2020 г. – 398 лица, изразходвани средства в размер на 6 315 182 лв.

1.1.2. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в Националната програма „Асистенти на хора с увреждания“ (АХУ). Програмата е допълнена и развита с дейността „помощник-възпитател“ за подпомагане на физическото, социалното, емоционалното и интелектуалното развитие на деца с увреждания. Реализирана е и дейността „личен асистент“ за осигуряване на заетост на безработни лица за облекчаване на положението на семействата, в които има човек с трайни увреждания, нуждаещ се от постоянни грижи. По Програмата се осигурява заетост на лицата при 5-часов работен ден.

През 2019 г. по Програмата са включени в заетост 914 безработни лица над 50-годишна възраст.

1.1.3. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания. Програмата осигурява заетост на безработни лица с трайни увреждания или лица, преминали успешно курс на лечение за зависимост към наркотични вещества в трудоспособна възраст, вкл. хора над 50 г., като предпоставка за преодоляване на социалната им изолация и за пълноценното им интегриране в обществото. Програмата е с максимален период на субсидиране на заетостта до 24 месеца.

За периода 2019-2020 г. по Програмата са включени общо в заетост 593 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 337 лица;
- през 2020 г. – 256 лица.

1.1.4. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в Програмата за обучение и заетост на продължително безработни лица. Програмата допринася за повишаване на пригодността за заетост на продължително безработни лица чрез включване в обучение и осигуряване на заетост на пълно или непълно работно време за срок до 12 месеца. Програмата се реализира на територията на страната, с предимство в региони с равнище на безработица над средното за страната. Включва два компонента: Компонент 1 – за работодатели от частния сектор и Компонент 2 – за работодатели от публичния сектор, който обхваща и дейности по наемане на безработни лица за работа в аварийни групи, вкл. лица над 50 - годишна възраст.

За периода 2019-2020 г. по Програмата са включени общо в заетост 871 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 364 лица;
- през 2020 г. – 507 лица.

1.1.5. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в регионалните програми за заетост, чрез които се предоставя достъп до заетост на безработни лица в неравностойно положение на пазара на труда, вкл. за лица над 50-годишна възраст.

Утвърдените и изпълнени регионални програми за заетост са съобразени с приоритетите в политиката за насърчаване на заетостта и потребностите на регионалните пазари на труда. Реализирани са разнообразни дейности с местно значение, като: поддържане и опазване на общинската и държавната собственост - училища, детски

градини, читалища; поддържане на пътища; спомагателни дейности в пенсионерски клубове, помощ в обществените трапезарии, социален патронаж и др. общополезни дейности. През 2019 г. и 2020 г. са реализирани по 28 регионални програми за заетост – по една за всяка област. Те са разработени на основата на проектни предложения на областните и общинските администрации и са одобрени от Комисиите по заетостта към Областните съвети за развитие. За отчетния период са финансирани разходите за труд на работодателите за срок от 3 до 6 месеца.

За периода 2019-2020 г. в регионални програми за обучение и заетост са включени общо 2 540 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 1 343 лица;
- през 2020 г. – 1 197 лица.

1.1.6. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в проекти на външни организации (КНСБ, КТ Подкрепа, АИКБ, БТПП, БСК, ССИ и КРИБ).

Чрез проектите се реализира комплекс от взаимосвързани мерки за целенасочено въздействие сред уязвимите групи на пазара на труда, което да допринесе за намаляване на неравновесията между предлагането и търсенето на работна сила.

Лица над 50-годишна възраст са включени в обучение и заетост през 2019 г. по следните проекти на социалните партньори: Проект „Ние също можем-2” (КНСБ), Проект „Предизвикателства” (АИКБ), Проект „Трудова активност” (БСК), Проект „Успешни заедно – за едно достойно ново образование” (ССИ), Проект „Каталози” (БТПП), Проект „Хоризонти 4” (КТ „Подкрепа”) и Проект „Ново начало за работа” (КРИБ). В обучение по проектите на социалните партньори през 2019 г. са включени общо 3 086 безработни лица от целевата група. Осигурена е субсидирана заетост на 198 лица над 50-годишна възраст.

През 2020 г. лица над 50-годишна възраст са включени в обучение и заетост по следните проекти на социалните партньори: „Класик – ПРО” (БТПП), Проект „Нови умения – нови възможности” (КНСБ), Проект „Хоризонти 5” (КТ „Подкрепа”), Проект „Рестарт 2020” (АИКБ), Проект „Просперитет” (ССИ), Проект „Развитие на работната сила” (БСК) и Проект „Ново начало за работа – 2” (КРИБ). В обучение по проектите на социалните партньори през 2020 г. са включени общо 2 606 безработни лица от целевата група. Осигурена е субсидирана заетост на 101 лица над 50-годишна възраст.

1.1.7. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл. 50 от Закона за насърчване на заетостта (ЗНЗ) - Насърчване на работодатели - Микро предприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки.

Мярката осигурява подкрепа за предприемачеството. През отчетния период със средства от държавния бюджет са субсидирани първите 5 разкрити работни места в микропредприятията за период до 9 месеца.

За периода 2019-2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 179 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 73 лица;
- през 2020 г. – 106 лица.

1.1.8. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл.51, ал.1 от ЗНЗ - Насърчване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца или безработно

лице до 24-годишна възраст, или безработно лице с основно и по-ниско образование, или безработно лице на възраст над 50 години чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки.

Субсидиите за работодателя от ДБ са, за разкрито работно място, на което е наето лице от целевата група, в размер на 50 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за: трудово възнаграждение; допълнителни възнаграждения по минимални размери, установени в КТ; осигурителни вноски за сметка на работодателя за фондовете „Пенсии“, ТЗПБ, ОЗМ, фонд „Безработица“, ДЗПО и НЗОК. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 месеца и не повече от 12 месеца.

За периода 2019 г. – 2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 473 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 177 лица;
- през 2020 г. – 296 лица.

1.1.9. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл.51, ал.2 от ЗНЗ – Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки.

Субсидиите за работодателя от държавния бюджет са за разкрито работно място, на което е наето лице от целевата група в размер на 75 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за: трудово възнаграждение; допълнителни възнаграждения по минимални размери, установени в КТ; осигурителни вноски за сметка на работодателя за фондовете „Пенсии“, ТЗПБ, ОЗМ, фонд „Безработица“, ДЗПО и НЗОК. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 месеца и не повече от 12 месеца.

За периода 2019 – 2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 235 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 97 лица;
- през 2020 г. – 138 лица.

1.1.10. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл.52 от ЗНЗ - Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания на пълно или непълно работно време чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки.

По условията на мярката се предоставят финансови стимули на работодатели, които разкриват работни места за наемане на безработни лица с трайни увреждания, вкл. и военноинвалиди, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта за работа на пълно или непълно работно време. На работодатели, разкрили работни места и осигурили заетост на лица от целевата група, е финансирана част от разходите за труд за период до 6 месеца.

За периода 2019-2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 106 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 61 лица;
- през 2020 г. – 45 лица.

1.1.11. Насърчителната мярка от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) за безработни лица над 55-годишна възраст (чл.55а от ЗНЗ)

Мярката се реализира в подкрепа на безработни лица в предпензионна възраст. Финансират се част от разходите на работодателите за трудово възнаграждение, допълнителни възнаграждения по трудовото и дължими вноски по осигурителното

законодателство за период до 6 месеца. Задължение на работодателя е да запази заетостта за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

За периода 2019-2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 534 безработни лица над 55 г. и са изразходвани средства в размер на 1 493 216 лв., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 317 лица, изразходвани средства в размер на 878 161 лв.;

- през 2020 г. – 217 лица, изразходвани средства в размер на 615 055 лв.

1.1.12. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл.55в от ЗНЗ - Насърчаване на работодателите да наемат на работа продължително безработни лица. Целева група по условията на чл.55в от ЗНЗ са безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация в бюрата по труда не по-малко от 12 месеца, вкл. лица над 50-годишна възраст. Работодателят е задължен да запази заетостта за допълнителен период, равен на периода на субсидиране.

За периода 2019-2020 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост 223 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 91 лица;

- през 2020 г. – 132 лица.

1.1.13. Предоставяне на посреднически услуги на безработни лица над 50-годишна възраст по осигуряване на заетост на първичен пазар, вкл. формиране и/или подобряване на уменията им за заетост и мотивиране за активно поведение на пазара на труда.

Безработните лица над 50-годишна възраст са една от целевите групи, към които е насочена активната политика на пазара на труда. Част от лицата са с висока квалификация, но възрастта им е непривлекателна за работодателите. Те срещат трудности, свързани с адаптирането към променящите се условия на пазара на труда. Приоритет на Агенция по заетостта е подобряването на перспективите за заетост на хората от тази възрастова група, търсенето на методи за усъвършенстване на квалификацията им, развитието на идеята за обучение през целия активен живот.

Развитието на уменията им допринася за повишаване на тяхната ефективност и продуктивност на работното място и осигурява по-продължителното им участие на пазара на труда. Резултатите от международни проучвания ясно показват, че обучението и развитието на възрастните работници водят до намаляване на несъответствието на уменията им спрямо изискванията на пазара на труда и в същото време до повишаване на производителността на труда.

В рамките на стандартизирания пакет от услуги за тази целева група са включени следните подходящи дейности и услуги, които АЗ предоставя на лицата над 50-годишна възраст: мотивиране за активно поведение на пазара на труда; мотивиране за участие в обучение през целия живот; мотивиране за включване в обучение на възрастни; изготвяне на Профили на всички търсещи работа над 50 г.; насочване за включване в Ателие за търсене на работа; предоставяне на услугата „Семеен трудов консултант“; насочване за включване в програми и мерки за заетост и др., съобразени с индивидуалния профил на търсещото работа лице.

През отчетния период са постигнати следните резултати по заложените в Плана за 2019-2020 г. индикатори:

- Безработни лица над 50-годишна възраст, включени в дейности по мотивиране за активно поведение и формиране и/или подобряване на уменията за заетост (бр.):

- през 2019 г. – 21 734 лица;

- през 2020 г. – 11 545 лица.
- Започнали работа на първичен пазар безработни лица над 50-годишна възраст (бр.):
  - през 2019 г. – 59 414 лица;
  - през 2020 г. – 67 636 лица.

1.1.14. Включване в обучение и заетост на безработни лица над 50-годишна възраст по Схема/Проект „Обучения и заетост”, ОП РЧР 2014-2020 г.

Операцията е насочена към интеграция на безработни лица на възраст над 29г., регистрирани в дирекции „Бюро по труда“ към Агенция по заетостта, в заетост при работодател в реалния бизнес или институции на местното самоуправление чрез обучения, съобразени с изискванията на работното място и субсидия за заетост. Изпълнението на дейностите по Проекта спомага за улесняване наемаването на безработни лица, които да получат нов шанс за работа, нови или усъвършенствани професионални знания и умения, придобити на работното място, както и за придобиване на професионална квалификация и/или дигитална компетентност.

Проект „Обучения и заетост” се изпълнява в два компонента.

Целта на Компонент I е интегриране на неактивни и безработни лица на възраст над 29 г. (навършили 30 години), регистрирани в ДБТ, в заетост при работодател (до 12 месеца) в реалния сектор или институции на местното самоуправление, чрез обучения, съобразени с индивидуалните нужди на работното място и субсидия за заетост.

Целта на Компонент II е интегриране на неактивни и безработни лица с трайни увреждания на възраст над 29 г. (навършили 30 години), регистрирани в ДБТ, в заетост при работодатели от реалния сектор или институции на местното самоуправление, чрез обучения, съобразени с индивидуалните нужди на работното място, субсидия за заетост (до 24 месеца) и еднократен стимул за продължителна заетост.

През периода 2019-2020 г. по Проекта са включени в заетост общо по двата компонента 3 624 лица над 50-годишна възраст, от които 13 лица по Компонент I и 3 611 лица по Компонент II. В обучение са включени 244 лица от целевата група.

1.1.15. Включване в заетост на безработни лица над 50-годишна възраст по Схема/Проект „Работа”, ОП РЧР 2014-2020 г.

Проект „Работа” е насочен към преодоляване на регионалните диспропорции на пазара на труда и повишаване на заетостта и трудовите умения на безработни лица, вкл. лица в неравностойно положение на пазара на труда, от райони с високо равнище на безработица. Акцентът е поставен върху повишаването на икономическата активност и подобряване достъпа до заетост за безработни лица и активирането на неактивни лица чрез предоставяне на възможности за включване в различни форми на обучения и заетост, вкл. за лица над 50-годишна възраст.

През периода 2019 – 2020 г. по Проекта са включени в заетост 646 лица над 50-годишна възраст. В обучение са включени 123 лица от целевата група.

АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

1.1.16. Реализиране на програми и мерки за създаване на работни места с осигуряване на заетост за възрастните хора с увреждания на пазара на труда

– Финансиране на проекти на работодатели/органи по назначаване за осигуряване на заетост в обичайна работна среда на възрастни хора с увреждания.

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани 20 разкрити работни места за възрастни хора с увреждания в обичайна работна среда. Открити са 108 работни места, от които 30 за възрастни хора с увреждания, над 50-годишна възраст.

– **Финансиране на проекти на възрастни хора с увреждания за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност.**

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани **13** финансирани проекти на възрастни хора с увреждания, стартирали самостоятелна стопанска дейност/брой възрастни хора, на които са създадени условия за развитие на собствени бизнес. Финансирани са 30 проекта, от които **13** на възрастни хора с увреждания, над 50-годишна възраст.

– **Финансиране на проекти със социална насоченост на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за подобряване на условията на труд в тях за работещи възрастни хора с увреждания.**

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани **10 бр.** финансирани проекти на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за осигуряване на безопасни и здравословни условия и **130** възрастни хора с увреждания, работещи в специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания, на които са подобрени условията на труд. Финансирани са **21 бр.** проекти и са осигурени здравословни условия на труд на **720** хора с увреждания **250**, от които възрастни хора с увреждания, над 50-годишна възраст.

– **Финансиране на проекти със стопанска насоченост на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за технологично обновяване на производствения процес и осигуряване на заетост в специализирана работна среда на възрастни хора с увреждания.**

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани **10 бр.** финансирани проекти на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за разкриване на **15 броя** работни места за възрастни хора с увреждания в специализирана работна среда чрез технологично обновяване. Финансирани са **27 бр.** проекти и са разкрити **50** работни места хора с увреждания **20**, от които възрастни хора с увреждания, над 50-годишна възраст.

– **Финансиране на проекти за създаване на Центрове за защитена заетост в защитена работна среда на възрастни хора с увреждания.**

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани **10 бр.** възрастни хора с осигурена заетост в защитена работна среда. Всички **15** лица с трайни увреждания, на които е осигурена защитена заетост в Центровете за защитена заетост са под 30 годишна възраст.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

ДП НК „Железопътна инфраструктура“ по мярка 1.1.17. „Наемане на работа на възрастни хора, пенсионирани от системата на ДП НКЖИ, с цел използване на техните знания, умения, потенциал и предаването им на млади служители“ – през 2019 г. работещите възрастни хора, пенсионирани от системата на ДП НКЖИ, са 263 бр. Средствата за работна заплата в годишен размер са 3 559 968 лв. (при средна брутна работна заплата за ДП НКЖИ за 2019 г. – 1128 лв.).

През 2020 г. техният брой е 337. Средствата за работна заплата в годишен размер са 4 901 328 лв. (при средна брутна работна заплата за ДП НКЖИ за 2020 г. – 1 212 лв.).

1.1.17. По мярка „Управление на процеса по използване и предаване на професионалния опит на по-възрастните служители, чрез програми за менторство

и приемственост“ – изплатените средства за възнаграждение на ментори през 2019 г. са 46 391 лв. за около 150 бр. сключени договори.

През 2020 г. изплатените средства за възнаграждение на ментори са 39 128 лв. за около 120 бр. сключени договори.

1.1.18. Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ е изпълнило мярката „Насърчаване на заетостта сред възрастните хора със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура“ от Плана за 2019 – 2020 г.

Индикаторите и данните за ресурси по изпълнение на мярката представляват финансови средства за работни заплати от бюджета на Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ в размер на 492 795 лв. за 2019 г. и на 638 678 лв. за 2020г. Предоставените продукти/услуги са свързани с осигуряване на заетост сред възрастните хора със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура и предаване на знания и умения на млади специалисти. Осигурена е приемственост на знанията в организацията. Броят на заетите възрастни хора със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура е 15 бр. за 2019г. и 17 бр. за 2020 г. Младите специалисти, приели знанията и опита на възрастните хора, са 12 бр. за 2019 г. и 17 бр. за 2020 г. Мярката е изпълнена в структурите на предприятието на територията на цялата страна.

ИИНЧ – БАН

1.1.19. Проект „Възрастните хора в България – възможности за социално включване в контекста на техните нагласи и потребности“.

Изследване и анализ на нагласите на хората в края на трудовата кариера спрямо пенсионирането, вероятността за изпълнение на условията за достъп до пенсия, намеренията им за оставане на пазара на труда и самооценка за мястото им на пазара на труда. Продукти: Част от глава от монографично изследване в полза на политиките за удължаване на трудовата кариера (Шеста глава. Някои аспекти на социално-икономическото и гражданското участие на възрастните и изводите за политиките. В: Черкезова С., Салчев П., Михова Г., Славова З., (2020) Мерки за преодоляване на демографската криза. Том II: Стареене, смъртност и качество на живот, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов") и доклад на конференция (Черкезова С., Нагласи и участие в заетост преди и след пенсиониране сред хората на 45 и повече в години в България – резултати от проучване. 16 стр. Предаден за конференция: Възрастната генерация на България – социално-демографски профил, позиции и ценности, 04 септември 2020 г., София, СУ, отложена поради пандемията).

1.1.20. Експертно становище „Възможности за оптимизиране на активното стареене в България в сферата на заетостта“.

Анализ на ретроспективните изменения (2006-2020 г.) в демографските и основни социално-икономически характеристики на, населението и работната сила и на перспективите за изменението им до 2050 г. Оценка на ефектите от сложилите се демографски тенденции върху устойчивостта на социалните системи в страната. Предложения за промени в политиките, свързани с оптимизиране на възможностите за повишаване на икономическата активност и заетост сред лицата в пред-пенсионна и пенсионна възраст.

1.1.21. Проект BG05M9OP001-1.051-0006-C01 „Съвместни действия на социалните партньори за адаптиране на работната среда към специфичните възрастови потребности на различните генерации, с цел насърчаване на по-дълъг трудов живот и

способност за работа“ се изпълнява от Българската стопанска камара, с партньор КНСБ, асоциирани партньори – АИКБ и БТПП

По проекта са изпълнени следните дейности:

Дейност 1 - Изследвания и анализи в страната и чужбина на социалните партньори, свързани с идентифицирани проблеми в сферата на управлението на човешките ресурси в контекста на активното стареене на работната сила и приложението на междугенерационния подход

Дейността е изпълнена. В резултат от работата по дейност 1 са получени следните продукти и резултати:

Четири аналитични доклада от проведени четири изследвания на социалните партньори:

- **Изследване на международни практики и опит в междугенерационния подход и насърчаването на по-дълъг трудов живот и способност за работа.**

Проучените съществуващи практики, политики, инструменти, насочени към насърчаването на по-дълъг трудов живот и способност за работа, сред партньорските организации на БСК, членуващи в BusinessEurope, ще спомогнат за формиране на становища, секторни програми, иновативни за България методи и политики, които ще бъдат реализирани съвместно с партньора КНСБ в следващите дейности по проекта.

- **Изследване и стратегическа оценка на регионалната демография на работната сила в България по сектори (модел за регионална пирамида на възрастта)**

Идентифицирането на рискови групи заети по различни показатели и основни сектори във второто изследване даде възможност за стратегически оценки на демографията на работната сила. Те ще бъдат потенциална отправна точка за методическите насоки за формиране и въвеждане на политики и практики в управлението на човешките ресурси, с акцент върху осигуряване на работна среда, съобразена със специфичните възрастови потребности на различните генерации и насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа.

Разработена е концепция за пилотен модел за регионална пирамида на възрастта, съгласуван със социалния партньор (чрез координатора на КНСБ) за публичност на данните и препоръки за подобряване качеството на данните, който да подпомага процеса на колективното трудово договаряне по въпросите на активното стареене.

- **Изследване на поколенческите характеристики на работната сила в България**

Проучените поколенчески характеристики на работната сила в България спомогнаха за създаване на поколенчески профили на различните генерации заети лица в България, които ще станат основа за вземане на информирани експертни решения и реализиране на следващите проектни дейности, свързани със разработване и апробиране на специфични механизми и инструменти, програми и политики в управлението на човешките ресурси във връзка с трансфера на знание и опит между поколенията на работното място в 10 икономически сектора.

- **Проучване за специфични потребности за нови политики и подходи за адаптиране работната среда за осигуряване на по-дълъг трудов живот и способност за работа на хора с хронични заболявания**

Избрани са 3 основни групи хронични заболявания, за които ще бъдат разработени методически материали и разработени инструменти за адаптиране на работната среда в българските предприятия към специфичните изисквания на

работещите с подобни заболявания: хронична обструктивна белодробна болест, артериална хипертония и диабет.

В края на дейност 1 бе проведена онлайн Национална кръгла маса „Подходи за осигуряване на работна среда, съобразена със специфичните възрастови потребности на различните поколения работна сила и насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа“, на която се проведе дискусия по проблемите на активното стареене и междугенерационния подход с участието на заинтересуваните страни, включително на социалните партньори. Събраните мнения по отношение на избора на най-подходящи политики и практики в управлението на човешките ресурси, с акцент върху осигуряване на работна среда, съобразена със специфичните възрастови потребности на различните генерации и насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа послужиха като основа за разработването на методически материали и иновативните инструменти в следващите етапи от проекта.

Дейността е изпълнена в периода октомври 2019 – май 2020 г.

Дейност 2 Разработване на методически насоки и секторни стратегически документи за социално партньорство и въвеждане на политики и практики, свързани с идентифицирани проблеми в сферата на управлението на човешките ресурси във връзка с активното стареене на работната сила и междугенерационния подход

В резултат от дейността са разработени:

- Методически насоки за въвеждане на партньорски политики и практики в управлението на човешките ресурси, с акцент върху осигуряване на работна среда, съобразена със специфичните възрастови потребности на различните генерации и насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа.
- 10 броя секторни меморандуми за сътрудничество, които изразяват волята на социалните партньори за взаимодействие относно постигане на специфичната цел на проекта - приспособяване на политиките по управление на човешките ресурси и индустриалните отношения към променящите се демографски тенденции и застаряване на работната сила и създаване на предпоставки за развитието на т.н. „сребърна икономика“ чрез активно социално партньорство.
- 10 броя секторни (браншови) партньорски програми, които обхващат конкретни съвместни мерки и действия на социалните партньори за развитие и въвеждане на механизми и практики в управлението на човешките ресурси, за насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа и въвеждане на междугенерационния подход.
- пет броя проекти за изменение и допълнение на браншови колективни трудови договори в 5 сектори (бранша) с нови клаузи относно осигуряването на работна среда, съобразена със специфичните възрастови потребности на различните поколения работна сила и насърчаване на по-дълъг трудов живот и способност за работа.
- Проведени са 10 броя секторни (браншови) съвещания на социалните партньори в десетте пилотни сектора: металургия, мебелна и дървообработваща промишленост, туризъм, консервна промишленост, химическа промишленост, търговия, култура, строителство, месопреработване, целулозно-хартиена промишленост.

Дейност 3 Разработване, пилотно тестване и апробиране на иновативни инструменти и модели за анализ и адаптиране на работната среда към специфичните възрастови потребности на различните поколения работна сила и нуждата от трансфер на знания и опит между поколенията на работното място

Във втората половина на 2020 г. започна разработването на следните шест иновативни инструмента:

Наръчник за управление на поколенческите различия

- Наръчник за ментори (наставници) по техники и похвати в трансфер на знания и опит между поколенията
- Наръчници за адаптиране на работните места и дейностите към специфичните потребности и възможности на хора с хронични заболявания
- Модел за описание, ергономия и дизайн (реорганизация) на работното място, съобразен с потребностите на възрастта и насърчаването на по-дълъг трудов живот и способност за работа
- Електронен инструмент за оценка на риска по безопасност и здраве на работното място съобразен с възрастта
- Електронен инструмент за оценка на факторите в работната среда пораждащи професионално изчерпване (бърнаут)

По проекта е разработен сайт : <https://activeageing.bia-bg.com>

Предстои сайтът да бъде развит като информационен хъб по въпросите на активното стареене.

1.2. Осигуряване на възможности за професионално обучение.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА **АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА (АЗ)**

1.2. Осигуряване на възможности за професионално обучение.

Повишаването на квалификацията и уменията на безработните лица и на заетите лица им дава възможност да постигнат при равни други условия и по-висока производителност на труда. Подпомагането на безработните при търсене на работа, включването в обучение и заетост на най-уязвимите групи от безработни осигурява социално включване за тези хора, заработени доходи и осигурителни права, постъпления от данъци и осигуровки за държавата.

Агенцията по заетостта организира обучения на възрастни в съответствие с потребностите на пазара на труда и изискванията на работодателите. Обученията са **насочени към придобиване на знания и умения**, необходими за заемане на заявени свободни работни места, както и за задоволяване бъдещи потребности на пазара на труда от квалифицирана работна сила. Чрез тях се насърчава производителността, конкурентоспособността, творчеството, иновациите и предприемачеството. Те са важен фактор за повишаване на пригодността за заетост и мобилността на работната сила на пазара на труда.

Професионалното обучение за възрастни, организирано от АЗ, се осъществява от институции в системата на професионалното образование и обучение. Професиите, по които се провеждат обученията, са в съответствие със Списък на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката, след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отрасли министерства и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

През периода 2019-2020 г. АЗ продължи да подпомага бизнеса за осигуряване на квалифицирани кадри, с цел **повишаване пригодността** за заетост на безработните лица на пазара на труда и **ускоряване на прехода от безработица към устойчива заетост**,

чрез инвестиране в умения за повишаване на тяхната конкурентоспособност и шанса им за реализация. Финансирането на обученията се извършва със средства от държавния бюджет (ДБ), съгласно НПДЗ и по ОП РЧР 2014-2020.

1.2.1. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в обучение, провеждано от ДП „Българо-германски център за професионално обучение“, в изпълнение на Двугодишните планове. Двугодишният план за обучение, провеждано от БГЦПО има за основна цел повишаване пригодността за заетост на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда чрез реализиране на комплекс от мерки, включващ информиране, консултиране, професионално ориентиране, професионално обучение и обучение по ключови компетентности (КК) в 5 клона на ДП БГЦПО.

За периода 2019-2020 г. в обучение са включени общо **932 безработни лица над 50г.**, като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 441 лица;
- през 2020 г. – 491 лица.

1.2.2. Включване на лица над 50-годишна възраст в обучение на възрастни по чл.63 от ЗНЗ, в т.ч. безработни лица и заети лица.

През отчетния период по заявка на работодателите (чл. 63 от ЗНЗ) се провеждат **обучения на безработни лица** за придобиване на професионална квалификация. През анализирания период в професионално обучение по заявка на работодатели са включени 48 безработни лица над 50-годишна възраст.

С цел подобряване уменията на заетите лица, за улесняване на преходите от заетост в заетост се провеждат обучения по заявка на работодателите (чл.63 от ЗНЗ) **на заети лица** от средни, микро и малки предприятия, за придобиване на ключови компетентности, като през периода 2019-2020 г. 253 заети лица над 50-годишна възраст са придобили нови компетентности.

1.2.3. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в организирано от АЗ обучение на възрастни чрез насочване в Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи (ЦРЧРРИ).

В Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи (ЦРЧРРИ) се осъществяват обучения за повишаване на пригодността за заетост на безработни лица и включване в обучения за придобиване на степен на професионална квалификация и ключови компетентности.

За периода 2019 – 2020 г. в обучение са включени общо 214 безработни лица над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2019 г. – 117 лица;
- през 2020 г. – 97 лица.

1.2.4. Включване в обучение на безработни лица над 50-годишна възраст по Схема/Проект „Обучение на възрастни, преминали курсове за огромяване”, ОП РЧР 2014-2020 г.

Основната цел на Проекта е интеграцията на едни от най-уязвимите групи на пазара на труда, а именно лицата в трудоспособна възраст, които са с основно и по-ниско образование или са без образование. Изпълнението на дейностите допринася за подобряване на шансовете за активно поведение на пазара на труда на безработни лица с ниска степен или без степен на образование чрез мотивация за полагане на усилия за повишаване на знанията и уменията и предоставяне на условия придобиване на

професионална квалификация. По Проекта се предоставят поименни ваучери за включване в обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за част от професия по първа квалификационна степен.

През отчетния период по Проекта са включени общо 31 лица над 50-годишна възраст. Реализацията на проекта и неговото изпълнение приключи на 31 декември 2019 г.

1.2.5. Включване в обучение на заети лица над 50-годишна възраст по Схема/Проект „Ваучери за заети лица”, ОП РЧР 2014-2020 г.

Общата цел на проекта е повишаване на квалификацията и придобиване на ключови компетенции на заети лица в България, които са в трудово правоотношение, в предприятия извън държавната администрация и са със средна или по-ниска степен на образование, както и на заети лица над 54 г. (навършили 55 г.), които са в трудово правоотношение в предприятия извън държавната администрация с висше образование.

По този начин тези лица повишават адекватността на своите умения спрямо актуалните нужди от страна на бизнеса. В дългосрочен план, се улеснява продължителната заетост или заемане на по-качествени работни места.

През периода 2019-2020 г. в обучение са включени 302 заети лица над 50-годишна възраст.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

1.2.6. ДП НК „Железопътна инфраструктура“ по мярка 1.2.6. „Насърчаване ученето през целия живот и активни дейности по професионално обучение – ежегодни обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация, за развиване на умения за работа с новите технологии“ – осъществено е участие на работещите възрастни хора в организирани от работодателя периодични обучения по нормативни документи и обучения за развиване на умения за работа с новите технологии.

1.3. Подобряване на условията на труд.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

1.3.1. ДП НК „Железопътна инфраструктура“ по мярка за „Разработване на годишен План-график с мероприятия за изпълнение изискванията на нормативната уредба по ЗБУТ“.

Разработен и одобрен е годишен план – график с мерки и мероприятия, съгласно изискванията, заложен в нормативната уредба по Здравословни и безопасни условия на труд:

- на всички новоназначени, стажанти, практиканти, вкл. и на новопостъпилите възрастни хора се провежда начален инструктаж по здравословни и безопасни условия на труд
- проведени са обучения за поддържане и допълване на нивото на знания по програми включващи актуални тематик за ефективно прилагане на законодателството в областта на безопасните и здравословни условия на труд, в които участват и възрастни служители.

1.3.2. „Разработване на Програма с мерки и мероприятия, свързани с подобряване условията на труд“ – разработена е Програма с мерки и мероприятия, свързани с подобряване условията на труд на работещите в ДП НКЖИ, вкл. и за възрастните, а именно:

- Реконструкция и модернизация на сгради и помещения, с цел нормализиране параметрите на работната среда и санитарно-битово обслужване
- Обезопасяване на машини и съоръжения и осигуряване на ергономия на работните места, с цел създаване на условия за безопасно осъществяване на производственият процес
- Осигуряване на лични предпазни средства, работно облекло, вкл. и специално работно облекло.

1.3.3. „Провеждане на периодични медицински прегледи и периодични психологически прегледи“ – осигуряване на периодични медицински и периодични психологически прегледи на целия персонал, вкл. и за възрастни хора. През 2019 г. са извършени прегледи на 6691 бр. работници и служители, през 2020 г. техният брой е 6572.

„Летище София“ ЕАД по мярка 1.3.4. „Осигуряване на безопасност и здраве при работа за работниците от всички възрасти чрез извършване на оценка на риска, с отчитане на възрастта“ – извършва се целогодишно.

1.3.4. „Осигуряване на редовни медицински прегледи“ – целогодишно по план са осигурени редовни медицински прегледи, съобразно мерките и графика на осъществяващите профилактични прегледи в ситуацията на пандемията от COVID-19.

1.4. Предоставяне на специализирани услуги за възрастни работници.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Министерство на отбраната поддържа система за социална адаптация на военнослужещите, освобождавани от военна служба, чрез информирание и провеждане на професионално ориентиране, мотивационна подготовка, възможности за обучение в квалификационни курсове, подготовка за започване на самостоятелна стопанска дейност, информирание за свободни работни места и участие в трудови борси, организирани от дирекции „Бюро по труда“ на Агенция по заетостта, съгласно изискванията на Наредба №Н-29/12.11.2010 г. за условията и реда за адаптация на военнослужещите от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия при освобождаване от военна служба, последно изм. и доп. в ДВ., бр.60 от 30.07.2019 г. и сключеното Споразумение за трайно партньорство и сътрудничество между Министерство на отбраната и Агенция по заетостта от 31.05.2011 г., Анекс №1 от 2015г. и Анекс №2 от 2017 г. През 2020 г. са проведени 311 индивидуални информационни беседи; 224 проведени групови информационни беседи; 149 военнослужещи заявили желание и получили Препоръка за 2020 г., съгласно чл.12, ал.4-5 от Наредба №Н29/12.11.2010 г.; 31 проведени трудови борси и срещи с работодатели; 140 регистрирани в ДБТ освободени военнослужещи, насочени от военните окръжия; 52 (13 жени и 39 мъже) военнослужещи, успешно

завършили обучението си в квалификационни курсове и 203 наети на работа освободени военнослужещи, насочени към ДБТ от военните окръжия. По данни от военните окръжия по региони: ДРСЗ София – 33; ДРСЗ Бургас – 49; ДРСЗ Варна – 29; ДРСЗ Ловеч – 26; ДРСЗ Монтана – 6, Пловдив – 51; ДРСЗ Русе – 4; ДРСЗ Благоевград – 5.

1.5. Адаптиране на социално-осигурителната и пенсионна система към застаряване на населението.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.1. Промени в условията за придобиване право на пенсия през 2019 г.

➤ Условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2019 г. по **чл.68, ал.1 и 2** от КСО се промениха, на база заложеното постепенно нарастване на възрастта и осигурителния стаж и са както следва:

- Мъже – навършена възраст 64 години и 2 месеца и 38 години и 8 месеца осигурителен стаж;
- Жени – навършена възраст 61 години и 4 месеца и 35 години и 8 месеца осигурителен стаж.

➤ През 2019 г. необходимата възраст за придобиване право на пенсия при наличие на 15 години действителен осигурителен стаж на основание **чл.68, ал. 3 от КСО** се повиши с два месеца и е 66 години и 4 месеца за жените и мъжете;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл. 69 от КСО** се повиши с два месеца – 53 години и 4 месеца за пенсия по **чл.69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6** и 43 години и 4 месеца за пенсия по **чл.69, ал.4 и 7**;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл.69а от КСО** се повиши с два месеца и е 43 години и 4 месеца;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл.69б от КСО** за мъжете се повиши с два месеца, а изискуемата възраст по **чл.69б, ал. 1 и 2 от КСО** за жените се повиши с четири месеца и е:

- Мъже – 53 години и 4 месеца, жени – 49 години, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд.
- Мъже – 58 години и 4 месеца, жени – 54 години, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд.
- Мъже – 52 години и 8 месеца, жени – 47 години и 8 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд.

1.5.2. Мерки през 2019 г. насочени към увеличаване размерите на пенсиите и нарастването на доходите от пенсии

➤ От 1 юли 2019 г. размерите на всички пенсии за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2018 г. бяха увеличени с 5,7 на сто, като съгласно ал.1 на §76 от ПЗР на КСО през 2019 г. пенсиите не се осъвременяват по реда на чл. 100 от КСО.

➤ От 1 юли 2019 г. бяха преизчислени всички пенсии за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2018 г. с процент 1,2 за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от този процент за месеците осигурителен стаж. Пенсиите за трудова злополука и професионална болест, отпуснати с начална дата до 31 декември 2018 г., се преизчислиха от 1 юли 2019 г. със съответния коефициент по чл.79, ал.1 от КСО. Ако преизчисленият размер е по-нисък от размера на пенсията получен вследствие увеличението с 5,7 на сто, се изплаща по-високият от двата размера.

➤ Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл.68, ал.1 от КСО през 2019 г., съгласно чл.10 от Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2019 г., е в следните размери:

1. от 1 януари до 30 юни – 207,60 лв.;
2. от 1 юли до 31 декември – 219,43 лв.

➤ От 1 юли 2019 г. се увеличиха и всички минимални размери на пенсиите за трудова дейност, които се определят в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл.68, ал. 1 от КСО.

➤ С Постановление на МС №136/06.06.2019 г. от 1 юли 2019 г. се увеличи размерът на социалната пенсия за старост от 125,58 лв. на 132,74 лв. (увеличение с 5,7 на сто). Спрямо този размер се определиха и нови размери на всички пенсии, несвързани с трудова дейност, които се определят в процент от социалната пенсия за старост.

➤ Максималният размер на получаваните една или повече пенсии без добавките към тях, съгласно §6, ал. 1 от ПЗР на КСО, от 1 януари до 30 юни 2019 г. беше в размер 910 лв., а от 1 юли 2019 г. се увеличи на 1 200 лв. (40% от максималния осигурителен доход, който за 2019 г. е 3 000 лв.).

➤ През 2019 г. Министерският съвет одобри на два пъти изплащането на еднократни допълнителни суми към пенсиите.

- Пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. април 2019 г. е в размер до 348,00 лв. включително, получиха еднократна допълнителна сума към пенсиите си в размер на 40 лв.
- На всички пенсионери, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. декември 2019 г. е в размер до 363,00 лв. включително, се изплати еднократна допълнителна сума в размер на 40 лв.

➤ **Разходите за пенсии** за 2019 г. са 9 860 527,1 хил. лв., като в тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, и еднократно изплатените суми към пенсиите за месеците април и декември на 2019 г. От тях 9 707 185,5 хил. лв. са за изплащане на пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, добавките към тях и еднократните суми към пенсиите за м.април и м.декември и 153 341,5 хил. лв. са за изплащане на пенсиите, несвързани с трудова дейност, които са за сметка на държавния бюджет.

➤ Средномесечният брой на пенсионерите през 2019 г. е 2 145 271.

➤ През 2019 г. средномесечният брой на изплащаните пенсии е 2 162 013 броя.

➤ Средният месечен размер на изплатената пенсия на един пенсионер през 2019 г. е 383,03 лв., като мъжете са получили средно 446,83 лв., а жените 337,66 лв.

1.5.3. Промени в условията за придобиване право на пенсия през 2020 г.

➤ Условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2020 г. по **чл.68, ал.1 и 2** от КСО се промениха, на база заложеното постепенно нарастване на възрастта и осигурителния стаж и са както следва:

- Мъже – навършена възраст 64 години и 3 месеца и 38 години и 10 месеца осигурителен стаж;
- Жени – навършена възраст 61 години и 6 месеца и 35 години и 10 месеца осигурителен стаж.

➤ През 2020 г. необходимата възраст за придобиване право на пенсия при наличие на 15 години действителен осигурителен стаж на основание **чл.68, ал.3 от КСО** се повиши с два месеца и е 66 години и 6 месеца за жените и мъжете;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 53 години и 6 месеца за пенсия по **чл.69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6** и 43 години и 6 месеца за пенсия по **чл.69, ал.4 и 7**;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл.69а от КСО** се повиши с два месеца и е 43 години и 6 месеца;

➤ Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл.69б от КСО** за мъжете се повиши с два месеца, а изискуемата възраст по **чл.69б, ал. 1 и 2 от КСО** за жените се повиши с четири месеца и е:

- Мъже – 53 години и 6 месеца, жени – 49 години и 4 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд.
- Мъже – 58 години и 6 месеца, жени – 54 години и 4 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд.
- Мъже – 52 години и 10 месеца, жени – 47 години и 10 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд.

1.5.4. Мерки през 2020 г. насочени към увеличаване размерите на пенсиите и нарастването на доходите от пенсии

➤ От 1 юли 2020 г. размерите на всички пенсии за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2019 г. бяха осъвременени с 6,7 на сто по реда на чл. 100, ал.1 от КСО.

➤ Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО през 2020 г., съгласно чл. 10 от Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2020 г., е в следните размери:

3. от 1 януари до 30 юни 2020 г. – 219,43 лв.;
4. от 1 юли до 31 декември 2020 г. – 250,00 лв.

➤ От 1 юли 2020 г. се увеличиха и всички минимални размери на пенсиите за трудова дейност, които се изчисляват в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл.68, ал. 1-2 от КСО.

➤ С Постановление на МС №107/28.05.2020 г. се определи от 1 юли 2020 г. нов размер на социалната пенсия за старост и тя се увеличи от 132,74 лв. на 141,63 лв. месечно. Спрямо този размер се определиха и нови размери на всички пенсии, несвързани с трудова дейност, каквито са пенсиите за военна инвалидност, пенсиите за гражданска инвалидност, социалните пенсии за инвалидност и персоналните пенсии, както и различните видове добавки към пенсиите, които се определят в процент от социалната пенсия за старост.

➤ Максималният размер на получаваните една или повече пенсии без добавките към тях през 2020 г. е 1 200 лв. (40% от максималния осигурителен доход, който за 2020 г. е 3 000 лв.).

➤ През 2020 г. Министерският съвет одобри изплащането на еднократни допълнителни суми към пенсиите. Пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. април 2020 г. е в размер до 363,00 лв. включително, получиха еднократна допълнителна сума в размер на 40 лв.

➤ Разходите за пенсии за 2020 г. са 11 137 328,0 хил. лв., като в тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, и еднократно изплатените суми към пенсиите за месеците април, август, септември, октомври, ноември и декември на 2020 г. От тях 10 977 032,1 хил. лв. са за изплащане на пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, добавките към тях и всички еднократни суми към пенсиите и 160 295,8 хил. лв. са за изплащане на пенсиите, несвързани с трудова дейност, които са за сметка на държавния бюджет.

➤ Средномесечният брой на пенсионерите през 2020 г. е 2 123 017.

- През 2020 г. средномесечният брой на изплащаните пенсии е 2 138 389 броя.
- Средният месечен размер на изплатената пенсия на един пенсионер през 2020 г. е 437,17 лв., като мъжете са получили средно 508,23 лв., а жените 387,10 лв.

1.6. Предоставяне на гъвкави услуги на пазара на труда, насърчаващи съвместяването на работа и грижи.

ПРИОРИТЕТ II

НАСЪРЧАВАНЕ НА АКТИВНИЯ ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В СФЕРАТА НА УЧАСТИЕТО В ОБЩЕСТВОТО.

2.1. Насърчаване на социалното приобщаване чрез включване в различни форми на социален и културен живот.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

2.1.1. Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ е изпълнило мярка 2.1.4. „Провеждане на събития за социално приобщаване на възрастните хора – ветерани на пристанищното дело в България – отбелязване на годишнини, празници и други социални и културни прояви“. Индикаторите и данните за ресурси по изпълнение на мярката представляват финансови средства в размер на 3000 лв. за провеждане през 2019 г. на събитие „20 години ръководство на корабния трафик в България“ в гр. Варна с участието на 43бр. възрастни хора – ветерани от морския транспорт и пристанищната дейност. Мярката е изпълнена на регионално ниво – Североизточен регион.

2.1.2. „Летище София“ ЕАД по мярка 2.1.6. „Среща на утвърдени професионалисти в бранша, включително и членове на Съюза на ветераните от българската гражданска авиация за участие в първата доброволческа програма на дружеството, която е инициатива с постоянен срок на действие“ – ежемесечните срещи, събранията на УС на „Съюза на ветераните от българската гражданска авиация“ се състояха присъствено само през месеците януари, февруари, октомври и ноември, поради пандемията от COVID-19. През останалите месеци имаше онлайн срещи, а Годишната авиационна среща, на която традиционно присъства и министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията, не се състоя.

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

2.1.3. *Насърчаване на социалното приобщаване чрез включване в различни форми на социален и културен живот* за реализиране на следните основни дейности: провеждане на сесии и целева финансова подкрепа на проекти за равен достъп до културното наследство, провеждане на сесии за подкрепа на сценичните изкуства, както и сесии по програми за развитие на българския книжен сектор и мрежата от библиотеки в страната чрез бюджета на Министерство на културата. Тези дейности се осъществяват по програми на Министерството на културата с цел насърчаване на четенето, подпомагане на българските творци и осигуряване на по-широк достъп до класическа и съвременна литература за хората от всички възрасти, както и до високохудожествени произведения на театралното, музикално и танцово изкуство.

2.1.4. *Подкрепа на проекти, които осигуряват равен достъп (включително и на възрастни хора) до движимото културно наследство, неговото представяне и опазване,* са реализирани конкурсни сесии по програми на Министерство на културата за целево финансиране на проекти за дейности в областта на музейното дело и визуалните изкуства. За 2019 година са финансирани 59 проекта, а отпуснатите средства са в размер на 459 473,14 лв. За 2020 г. от Министерство на културата са финансирани 115 проекта в размер на 1 386 420,60 лв.

2.1.5. *Приобщаване на възрастните хора на национално ниво към културен живот като зрители на различни видове сценични продукти в областта на театралното, музикалното и танцовото изкуство,* целта е да се разшири достъпа на населението до произведения на театралното, музикално и танцово изкуство с висока художествена стойност и национална значимост. В сесиите за подкрепа на фестивали и проекти се включват и участват творци и активни граждани и зрители от цялата страна, което прави обхвата на въздействие на национално ниво. Чрез програмата Министерство на културата се стреми към повишаване обхвата на бенефициентите, така че да бъде включен широк кръг от зрители с билети на преференциални цени. През 2019 г. са проведени 6 сесии за подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства – театър, музика и танц. В сесиите за фестивали са подкрепени 41 фестивали и конкурси на стойност 361 538 лв., от които 11 театрални и 20 музикални и танцови, в това число детски и младежки фестивали. Подкрепени са 22 творчески проекти в областта на театралното изкуство в размер на 175 580 лв. В областта на музикалното и танцово изкуство са подкрепени 18 спектакли и концерти на стойност 149 827 лв. За разпространение на театрални спектакли са подкрепени 19 проекта на стойност 80 000 лв., а за съвременен танц са подкрепени 10 проекта на стойност 119 536 лв.

През 2020 година са проведени 2 сесии за подкрепа на фестивали в областта на театралното и музикалното и танцовото изкуство, чрез които са подкрепени 20 фестивали и конкурси на стойност 981 716,78 лв. С Постановление на МС № 121 от 12.06.2020 г. бяха одобрени допълнителни разходи по бюджета на Министерство на културата в размер 2 300 000 лв. С тези допълнителни средства бяха обявени три сесии, всяка от по 500 000 лв. за подкрепа на създаването на творчески продукти в областта на театралното, на музикалното и на танцовото изкуство, реализирани от независими професионални организации. Подкрепени са 44 проекта в областта на театралното изкуство, 37 в областта на музикалното изкуство и 23 в областта на танцовото изкуство. За разпространение на готов сценичен продукт в областта на театралното, музикалното или танцовото изкуство спектакъл или концерт, реализиран от частни културни организации, осъществяващи професионална дейност в областта на сценичните изкуства, бяха осигурени средства в размер на 800 000 (осемстотин хиляди) лв. На сесията получиха финансиране 90 проекта на независими частни организации.

Със средства на Министерство на културата бяха обявени допълнителни сесии за фестивали в областта на театралното изкуство в размер на 200 000 лв., с 10 одобрени проекта. За фестивали в областта на музикалното и танцово изкуство в размер на 350 000 лв. бяха одобрени 26 проекта. По бюджетна програма „Фестивали, събития и чествания“ на МК за 2019 г. са подкрепени 12 проекта на стойност 716 638 лв., а за 2020 г. – 20 проекта на стойност 981 716,78 лв. С оказаната подкрепа се разширява достъпа на населението до произведения на театралното, музикалното и танцовото изкуство с висока художествена стойност. Традиционно се забелязва по-висока концентрация на театралните и музикални събития в столицата, като в останалите градове на страната (областни и общински центрове) също се отбелязва добра посещаемост и интерес от страна на разнородна и широка публика. За привличането на нови и различни публики

допринася фактът, че част от подкрепените спектакли се продуцират и разпространяват в алтернативни зали и нетрадиционни сценични пространства. Постигнатите резултати са добри и събитията, подкрепени от Министерство на културата, са със сериозна национална значимост, устойчиви са във времето, а резултатите са измерими чрез широката обществен и медиен интерес към тях.

Допълнително е предоставена целева финансова подкрепа на дейности в областта на музейното дело и визуалните изкуства, сценичните изкуства, регионалните културни дейности, прояви в областта на любителското творчество, литературно, книжовно и нематериално културно наследство. В сферата на сценичните изкуства за 2019 г. са подкрепени 36 проекта на стойност 389 453 лв., а за 2020 г., поради противоепидемичната обстановка, са подкрепени само 15 проекта на стойност 274 979 лв. Тази програма дава възможност за участие в културния живот в страната на гражданите с различни прояви. В областта на любителското творчество, литературно, книжовно и нематериално културно наследство за периода 2019 – 2020 г. са подкрепени финансово общо над 85 проекта на читалища, библиотеки, общини и организации в сферата на културата, за реализиране на изяви в отделните региони на страната, с насоченост към детски и младежки дейности, формиране на национално самосъзнание, насърчаване на културното многообразие, интеграция на ромите, възпитание в толерантност и интеркултурен диалог, активен живот на възрастните хора, интеграция на хора с увреждания и развитие на творческия потенциал.

2.1.6. Приобщаване на възрастните хора на национално, регионално и местно ниво към културен живот чрез финансово подпомагане на творчески проекти по програми за подкрепа на книжния сектор, обществените библиотеки и читалищата, с оглед на устойчивото развитие на тези най-разпространени и достъпни културни институции в страната, са реализирани следните конкурсни сесии за финансова подкрепа:

През 2019 г. и 2020 г. беше обявена конкурсна сесия по програма „Помощ за книгата”. Чрез програмата се насърчава развитието на съвременни писатели и поети, както и на изследователи в областта на културното наследство. Издават се нови заглавия с актуални и иновативни теми на утвърдени или дебютиращи автори. Общо през двете години са подкрепени 120 проекта на стойност 200 000 лв. в различни направления: българска и преводна художествена литература; българска и преводна хуманитаристика; литература за деца и юноши; културно-историческо наследство и съвременна култура.

За подобряване на условията в обществените библиотеки и читалищата като центрове за неформално и самостоятелно учене, през 2019 г. са проведени две конкурсни сесии по програма „Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност“, подкрепени са общо 853 проекта за обновяване на фондовете на обществени библиотеки във всички 28 административни области на страната. През 2020 г. също са проведени две конкурсни сесии и са подкрепени общо 843 проекта. Средствата за всяка от двете години по програмата бяха в размер на 2 млн. лв. Голяма част от проектите са на читалищни библиотеки, обособени и в малки населени места, във всички региони на страната. Чрез програмата се предоставя безплатен достъп до нови книги, специализирани издания, според спецификата на потребителите на библиотеките. Програмата цели насърчаване на интереса към четенето и привличане на повече читатели от всички възрастови групи. Увеличението на ресурса на програмата през 2019 г. с 1 млн. лв. спрямо 2018 г. даде възможност да бъдат подкрепени двойно повече проекти на обществените библиотеки.

В изпълнение на чл.61, т.2 от Закона за обществените библиотеки, от бюджета на Министерството на културата през 2019 г. са предоставени допълнителни средства в

размер на 140 000 лв. на регионалните библиотеки, свързани с координиране на дейността на библиотечните ресурси, внедряване на съвременни технологии и координирано изграждане на регионалните библиотечни мрежи, поддържане на краеведски архив, извършване на координационна, експертно-консултантска и квалификационна дейност за библиотеките от региона. Средствата са разпределени съгласно степента на тяхната натовареност, отразяваща както нивото на библиотечното обслужване на гражданите, така и изпълнението на допълнителните функции, свързани с подобряване дейността на обществените библиотеки в съответния регион. За 2020 г. в подкрепа на регионалните библиотеки са осигурени допълнителни средства от държавния бюджет, с които бяха подкрепени 23 проектни предложения на обща стойност 106 253 лв. Ежедневно са осъществявани дейности по координиране дейността на библиотечната мрежа в страната, чрез оказване на методическа помощ. Подпомагани са и редица инициативи на библиотеките за насърчаване на четенето, за реализиране на културни и творчески прояви, за привличане на повече потребители, сред които деца, младежи и възрастни хора, на библиотечно-информационни услуги.

За първи път през 2020 г. е разработена програма за подпомагане на творчески проекти в областта на литературата за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове, с цел финансова подкрепа на индивидуални творци - белетристи, поети, публицисти, литературни критици и историци, драматурзи за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове на конкурсен принцип. Общият размер на средствата за сесията е 300 000 лв. и тя стартира в началото на 2021 г.

С цел приоритетно прилагане на мерки за развитие на читалищата като средища на духовно израстване и развитие на културната идентичност и подпомагане дейността на народните читалища чрез бюджета на Министерството на културата, е оказана финансова подкрепа за реализация на творчески проекти, методическа подкрепа и координация на мрежата от народни читалища и читалищни сдружения, тъй като читалищата са естествена среда за съхраняване на нематериалното културно наследство, за утвърждаване на националната идентичност, както и за насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване.

Паралелно с тези програми, Министерство на културата е работило в посока подобряване условията на труд в читалищата и за развитие на читалищната дейност, в резултат на което стандартът за държавната субсидия за 2020 г. на читалищата е завишен с 10% спрямо предходната 2019 г. Общият брой субсидирани бройки за читалищата за 2020 г. е 7 731, в това число и увеличение със 72 бройки, разпределени по подадени заявления в 174 читалища, на територията на 58 общини, във всички административни области на страната. Стандартът за една субсидирана бройка за читалищата за 2021 година е в размер на 11 484 лева, като същият е завишен с 10% спрямо предходната 2020 година. Общият брой субсидирани бройки за читалищата е 7 771, в това число и увеличение с 40 бройки. Средствата са предназначени за художествено-творческа и библиотечно-информационна дейност. Целта на държавната подкрепа е подобряването на културните, образователни и социални дейности в читалищата.

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

В един от приоритетите на Министерството на младежта и спорта (ММС), включен в Националната програма за развитие на физическото възпитание и спорта 2018-2020 г., са планирани мерки и дейности, свързани с осигуряване на условия и възможности за укрепваща здравето физическа активност, практикуване на спорт за всички и изпълнение на програми и проекти за спорта за всички, в т.ч. и осигуряване на

възможности за участие в спортни дейности и занимания с физически упражнения на хора над трудоспособна възраст.

2.1.7. От над 12 г. ММС успешно реализира „Програма за развитие на спорта за всички“. Програмата предоставя възможности на спортни федерации, развиващи спорта за всички да получават финансово подпомагане за съответната година за изпълнение на дейности, свързани с осигуряване на възможности на граждани от различни групи от населението, независимо от тяхната възраст, пол, социално положение, вероизповедание, политическа или етническа принадлежност, в т.ч. възрастни хора и ветерани спортисти или любители на спорта, за участие в спортни прояви от държавен (ДСК) и международен спортен календар (МСК), като: спортни състезания, прегледи, масови спортни прояви и други спортни дейности по различни видове спорт, организирани и провеждани от спортните федерации.

Спортни федерации, предоставящи услуги, като организиране на спортни дейности за повишаване на физическата активност и практикуване на спорт от целевата група над трудоспособна възраст и чрез които ММС подпомага такива дейности са Българска мастърс федерация (БМФ) и Българска федерация „Спорт за всички“ (БФСВ).

През 2019-2020 г. с финансовата подкрепа на ММС в размер на 186 000 лева от БМФ са реализирани 31 прояви от ДСК с 3 493 участника и 12 прояви от МСК с 226 участника. Част от тези прояви са: държавни първенства по ски, плуване, планинско бягане, тенис на маса, баскетбол, мини футбол, хвърляния, тенис, лека атлетика, водна топка, тенис на маса, кану-каяк, гребане, борба, бадминтон и вдигане на тежести. Международните прояви, в които са взели участие представители на БМФ са: Световни и европейски първенства и игри по различни видове спорт за ветерани спортисти, Балканиади и др.

За същия период с финансовата подкрепа на ММС в размер на 100 000 лева от БФСВ са реализирани 4 прояви от ДСК под мотото „За спорта няма възраст“ с участието на спортни клубове „Здраве и активно дълголетие“ с 498 участника. БФСВ е реализирала и други масови спортни прояви и кампании като: „Зимно предизвикателство“, „Световен ден на предизвикателството“, „Световен ден на ходенето“ и др., в които няма ограничения по отношение на възрастта и в които също се включват голям брой хора над трудоспособна възраст.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.1.8. Организиране на състезание за лица над 60 години по първа помощ, бедствена готовност, психо-социална подкрепа и права на възрастните хора

Предвид високия риск от бедност и социално изключване и продължаващата демографска тенденция на застаряване на населението, БЧК инициира подходящи за тях дейности, целящи социалното им приобщаване и дълголетие в добро здраве. Всяка година доброволците и служителите на Българския Червен кръст в цялата страна организират различни прояви по повод Международния ден на възрастните хора – 1 октомври. По този начин те засвидетелстват уважение, подкрепа и признателност към хората от третата възраст и им доставят радост и приятни изживявания на празника.. Стартиралото през 2015 г. Национално състезание за възрастни хора по бедствена готовност, първа долекарска помощ, психо социална подкрепа и познания относно правата им се превърна в традиционно и ежегодно се провежда в Националния учебен център на БЧК в с. Лозен. Основната му цел е да се подкрепи социалното включване на възрастните хора в България и да се създаде среда за тяхното активно участие в живота на съвременното българско общество.

През 2019 г. участие в състезанието взеха общо 75 доброволци над 60 години от 15 области на страната (Благоевград, Бургас, Варна, Видин, Враца, Габрово, Добрич, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пловдив, Разград, Русе, Търговище и Ямбол) Всички те бяха предварително обучени от представители на областните организации на БЧК и преминаха през 16 състезателни пункта. Отборите трябваше да се справят със задачи за оказване на първа долекарска помощ при спортни, битови и автомобилни инциденти, да окажат психосоциална подкрепа на пострадали при бедствия и да покажат познания относно правата на възрастните хора. Със заразителен оптимизъм, кураж и действеност възрастните състезатели доказаха, че са ценен обществен ресурс, който може и трябва да бъде използван.

Победител стана отборът на Обл. организация на БЧК-Кюстендил, на второ място се класира отборът на БЧК-Габрово, а на трето-на БЧК-Бургас. Активно участие при подготовката и провеждането на състезанието взеха: Националният екип за работа при бедствия, аварии и катастрофи към БЧК, Младежкият аварийен екип на Столичната организация на БЧК и голям брой служители на БЧК.

В състезанието се включиха и 9 жени бежанки от Сирия, Ирак, Иран и Палестина. Разходваните средства за тяхното участие бяха осигурени по проект „Промоция на хигиената и здравословен начин на живот“ финансиран от Швейцарски Червен кръст.

За съжаление, поради тежката епидемична обстановка и високия риск на заразяване, през 2020 г. това традиционно състезание беше отложено.

2.1.9. Включване на бежанци на възраст 55+ в подготовка и отбелязване на традиционни български празници, съвместно с бежанските общности в България.

Бежанско-мигрантска служба на БЧК организира през 2019 година 3 инициативи с общо 27 бежанци на възраст над 55 години – отбелязване на Световния ден на бежанците – 20 юни, екскурзия до Пловдив по повод Великден, както и отбелязване на Коледа в Интеграционно-информационния център за бежанци в София. Финансирането на тези инициативи е по проект на ВКБООН за подобряване условията за прием и интеграция на търсещи и получили международна закрила лица.

През 2020 г., в условията на пандемия от корона вируса COVID19 се проведе обучителен семинар за превенция на домашно насилие, в което се включиха 11 бежанки на възраст над 55 години и с група възрастни бежанци от Сирия бе организирана изложба с творби на бежанец - приложник.

2.2. Насърчаване на участието в обществения живот.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

2.2.1. Подпомагане на дейността на военно-патриотичните съюзи и организации на запасни, резервисти, ветерани от войните, военноинвалиди и военно-пострадали и неправителствени организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната, създадени като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, чрез финансиране на значими национални мероприятия в партньорство с Министерството на отбраната, съгласно разпоредбите и изискванията на Наредба № Н-12/17.07.2014 г. за условията и реда на предоставяне на финансова или материална помощ и за предоставяне на помещения във военните клубове или сгради в управление на Министерството на отбраната или структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната. През 2020 г. МО е сключило договор с 14 (четиринадесет) организации от посочените по-горе. Във връзка с планираната мярка за привличане на

военно-патриотичните съюзи в мероприятия на Министерството на отбраната, чрез осигуряване на транспорт и логистика, за съжаление с цел спазване на противоепидемичните мерки свързани с предотвратяването на разпространението на Ковид -19 не се организираха и предоставяха услуги за колективни мероприятия. И през 2020 г. Министерство на отбраната предоставя помещения на военно-патриотичните съюзи и организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната във военни клубове или други подходящи помещения в сгради в управление на министерството или структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, съгласно изискванията на Наредба № Н-12/17.07.2014 г. за условията и реда на предоставяне на финансова или материална помощ и за предоставяне на помещения във военните клубове или сгради в управление на Министерството на отбраната или структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната. Брой действащи към 31.12.2020 г. договори между МО и НПО на военнослужещи от запаса и резерва, ветерани от войните, военноинвалиди и военно-пострадали и др. със сфера на дейност в сигурността и отбраната – общо 72.

От тях:

1. Помещения в управление на МО – 20;
2. Помещения в управление на ИА „ВК и ВПД” – 52.

АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

2.2.2. Финансиране на проекти на НПО за рехабилитация и интеграция за преодоляване на социалната изолация на възрастните хора с увреждания и тяхната интеграция в обществото

През отчетните 2019 г. и 2020 г. са планирани **1 000 бр.** възрастни хора с увреждания, включени в реализацията на проекти на НПО за рехабилитация и интеграция. През отчетният период по програмата са обхваните **7 320** работни места, от които **4 000** са възрастни хора с увреждания, над 50-годишна възраст.

2.3. Насърчаване на доброволчеството.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

2.3.1. „Летище София“ ЕАД по мярка 2.3.3. „Училище за авиация“, първа по рода си програма в българската авиационна действителност. Програмата е създадена специално за деца и възпитава любов към авиацията. Част от лекторите са представители на „Съюза на ветераните от българската авиация“. Състои се само два пъти през периода 2019 – 2020 г. и по-конкретно през м. януари и м. февруари, поради пандемията от COVID-19.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.3.2. Включване на възрастни доброволци в различни подходящи инициативи и проекти на БЧК

В приоритетите на БЧК е да създава условия за доброволческа дейност на възрастните хора и на подходяща среда за изява на техните способности, умения и опит. Организацията ни включва доброволци над 65 години във всякакви подходящи за тях инициативи и мероприятия, за които те изявят желание за участие. БЧК стимулира техните прояви и ги подкрепя в стремежа им да водят достоен, активен, здравословен и самостоятелен начин на живот. Общо над 5 100

доброволци са взели участие в различни подходящи инициативи и проекти през 2019г. и 2020 г.

Само през 2019 г., възрастни доброволци масово бяха включени в различни проекти, мероприятия, кампании и инициативи, като най-голям брой (2 000) взеха участие в реализирането на **Оперативната програма за храни и или основно материално подпомагане, финансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещи се лица** (ОПХ ФЕПНЛ). Те участваха при зареждането на над 30 областни склада и 304 раздавателни пункта в цялата страна, но най-активни бяха при раздаването продукти във временните пунктове, като извършваха следните дейности: помагаша при разтоварването на храните; окомплектоваха пакетите с хранителни продукти; раздаваха хранителните продукти на правоимащите лица; помагаша на възрастните хора и трудно подвижните лица да пренесат получената хуманитарна помощ до най-близките спирки на обществения транспорт; оказваха помощ на уязвимите лица със затруднения в четенето и писането, да попълнят анкетите за обратна връзка; раздаваха листовки, съдържащи информация за различни видове съпътстващи мерки.

За съжаление поради пандемията от COVID 19, при реализирането на ОПХ ФЕПНЛ през 2020 г. бяха ангажирани много малък брой възрастни доброволци (58). Преди да пристъпят към действие, те попълваха декларации за съгласие за работа в условията на епидемия от COVID-19, преминаха през специални инструктажи за безопасно поведение и предпазване от заболяването. За тях бяха осигурени съответните лични предпазни средства (маски, ръкавици, шлемове, работни престилки, дезинфектанти за повърхности и ръце, т.е. осигурено беше всичко необходимо за да чувстват те сигурни в процеса на работа).

Друга основна инициатива с активното участие на възрастни хора бе **Европейският ден за солидарност между поколенията, който ежегодно се чества на 29 април**. Нашата организация отстоява принципа, че солидарността между поколенията играе ключова роля в развитието на по-справедливи и устойчиви системи, базирайки се на познанията и опита на по-възрастните, предадени на младите поколения. През 2019г., по случай 29 април, БЧК организира в цялата страна едновременно засаждане на цветя, дръвчета и храсти. Инициативата, в която участие взеха над 2 060 души, се осъществи заедно с доброволци от различни възрасти. Основната цел на мероприятиято бе да се привлече вниманието на обществото към приемствеността, разбирателството и хуманността, за да живеем заедно в по-добри общности.

През 2020г. това мероприятие отпадна от календарния план на организацията, поради епидемията от COVID 19.

Наред с реализирането на голям брой социални дейности и предоставяне на различни социални услуги с участието на възрастни хора, БЧК работи активно и за повишаване житейският им капацитет, чрез прилагане на съвместния подход за работа с тях. През 2019 г. Към БЧК Русе започна да функционира и първия **Ресурсен център за подкрепа на възрастни хора**. Той предоставя информация по широк спектър въпроси свързани с ежедневието на хората от третата възраст и им помага да защитават своите права. В него възрастните хора имат възможност не само да развиват знания и умения, но и да се обучават да формулират и обобщават социалните проблеми на нуждаещи се техни връстници и да лобират за тяхното решаване. По идея на доброволците от ресурсния център, на 29 май 2019 г. в гр. Русе бе проведен фестивал "Млади в старостта", в който участие взеха 250 души – представители на хората от 3-тата възраст. По случай 1 октомври бе проведено и празнично шествие на над 300 души, последвано от концерт

на централния площад в гр. Русе, в който участие взеха певческите групи от пенсионерските клубове и клубовете на ветераните в областта.

През 2020 г., дори в условия на епидемия от COVID 19, доброволците от Ресурсния център се включиха в редица дейности и инициативи с цел превенция на социалната изолация и повишаване на информираността на възрастните хора, като стремежът им бе да разгърнат потенциала на доброволците от „златната възраст“ и да разширят обхвата от дейности на територията на цялата област. По различни поводи, възрастните хора взеха активно участие във фестивала „Млади в старостта“ в град Две могили и с. Ценово, в тържествената програма на Асоциацията на пенсионерите и мъдростта в град Русе и в онлайн конференция за обсъждане на Националната стратегия за възрастните хора, след която беше издаден и сборник с становища, идеи и препоръки за насърчаване на активния им начин на живот. Екип от възрастни доброволци към Ресурсния център се включи и в социално-помощната дейност, като подкрепи с хранителни продукти трудноподвижни лица и оказа помощ при пазаруване и извършване на административни услуги на много други възрастни съграждани. За периода 2019 - 2020 г. в различните мероприятия организирани от Ресурсния център в Русе са обхванати над 1 000 уязвими лица.

2.3.3. Включване на бежанци на възраст 55+ като доброволци в подходящи за тях дейности на БЧК

Бежанско-мигрантска служба на БЧК поддържа регистър на доброволци, които подпомагат различните дейности в подкрепа на търсещи и получили закрила лица, както и уязвими мигранти.

През 2019 г. като доброволци в работата на БМС участваха 17 жени бежанки от Афганистан, Сирия, Иран и Конго. Те основно придружаваха лица от целевата група при медицински прегледи и съответно осигуряваха превод. Тези доброволци се включиха и при 2 от дистрибуциите на хуманитарна помощ, които БЧК осъществи в приемателните центрове на Държавна агенция за бежанците в София и в Харманли.

През 2020 година, в условия на извънредна епидемична обстановка, породена от корона вируса COVID-19 само 5 доброволеца от бежанската общност на възраст над 55 години се включиха при разнасянето по домовете на уязвими бежанци на хранителни продукти и други стоки от първа необходимост.

3 жени бежанки на възраст над 55 години и говорещи добре български език съдействаха с превод по телефон на други бежанци.

2.4. Насърчаване на ученето през целия живот.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

2.4.1. Формиране, изпълнение, анализиране и оценяване на политиката за учене през целия живот (УЦЖ)

Разработен е табличен отчет за изпълнението на плана за действие през 2019 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020г. Отчетът за 2020 г. е в процес на подготовка и в съответствие със Стратегията следва да бъде разработен в индикативен срок до края на м. юни 2020 г. Изготвени са годишни доклади за състоянието на сектора за учене на възрастни през 2018 г. и 2019 г. Разработени са планове за действие за 2019 г. и за 2020 г. в изпълнение на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 г. Всички цитирани по-горе продукти са публикувани на интернет страницата на МОН: <https://www.mon.bg/bg/143> и

на интернет страницата на националния координатор за учене на възрастни: http://lll.mon.bg/?page_id=83 и http://lll.mon.bg/?page_id=88.

За отчетния период са проведени две работни срещи на Националната координационна група за учене през целия живот, съответно на 30 януари 2019 г. и на 2 март 2020 г., включително с активното участие на представителите на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията по заетостта и други институции и организации, представени в състава на групата.

Конкретните данни за въздействие по посочените на национално равнище индикатори, определени в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 г., са достъпни както в годишната актуализация за 2019 в Националната информационна система за учене на възрастни: <http://lll.mon.bg/system/>, така и в годишните доклади за състоянието на сектора за учене на възрастни за 2019 г., цитирани по-горе. Данните за въздействието през 2020 г. ще бъдат налични след м. април 2021 г. Надградено за отчетния двугодишен период е изпълнението на политиките за учене през целия живот и за учене на възрастни в частта, свързана с основните умения на възрастните. В изпълнение на последната година от действието на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 г. МОН, чрез Националната координационна група за учене през целия живот, предприе проактивни действия за членство в Европейската мрежа за основни умения на възрастните (EBSN). В края на м. декември 2020 г. България беше приета за предварителен член на тази Мрежа. Членството на България в Мрежата ще има съществено значение за развитието на политиките за основни умения на възрастните и поставянето им в центъра на програмирането през 2021 - 2027 г., включително и с оглед на проекта на Стратегическа рамка за образование, обучение и учене в РБ за периода 2021 - 2030.

Изпълнението на мярката се подкрепя и с финансиране от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) 2014 -2020 г. по проект „Нов шанс за успех“ чрез директно предоставяне на конкретен бенефициент BG05M20P001-3.004 „Ограмотяване на възрастни – фаза 1“. Стойността на предвидената БФП за изпълнение на проекта е 25 000 000 лв. Изпълнението на проекта стартира през 2016 г. и в началото на 2020 г. приключи неговото изпълнение.

Чрез тази операция се целеше повишаване на участието в различни форми на учене през целия живот с цел преодоляване на причините за ниската грамотност на уязвимите групи. Дейностите в проекта бяха насочени към организиране и провеждане на курсове за ограмотяване и на курсове за придобиване на компетентности от прогимназиалния етап на основното образование. Овладеяването на съвременни ключови компетентности е шанс за слабограмотните лица да излязат от рисковата група на пазара на труда.

През 2019 г. са включени 5503 лица над 16 години (включително роми) в курсове по ограмотяване или в курсове за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование. През 2020 г. при завършване на проекта при заложената целева стойност 10 000 лица да бъдат включени в курсове, отчетната стойност е 10 723 лица.

Делът на получилите (включително роми) удостоверения за успешно завършени курсове по ограмотяване или за усвояване на учебно съдържание, предвидено за изучаване в класове от прогимназиалния етап на основното образование, при заложената целева стойност 80% при завършване изпълнението на проекта през 2020 г. е съответно 74%. Проектът се изпълнява на територията на цялата страна.

2.4.2. Изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни (ЕПУВ)

Създадени са 28 областни координационни групи за учене през целия живот. Групите функционират в рамките на Националната платформа „Обединени за ученето на възрастни“ (НПОУВ), включително с другите координационни механизми, създадени

в изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни и по-специално Координационния съвет на цитираната по-горе Платформа и Националната мрежа за учене на възрастни. Проведено е обучение с 44 участници, включително членовете на Националната координационна група за учене през целия живот, Координационния съвет на НПОУВ и членовете на 28 областни координационни групи. Извършена е годишна актуализация за 2019 г. на Националната информационна система за учене на възрастни (НИСУВ). Годишната актуализация за 2020 г. е предстояща, включително с оглед установената практика за наличие на данни от Евростат и НСИ към края на м. април 2021 г.

Координационния съвет на НПОУВ е провел общо 4 работни срещи. Две работни срещи са организирани и проведени през 2019 г.: през м. април в Старосел и през м. декември в гр. София и две работни срещи през 2020 г.: през м. юли в гр. Търговище и онлайн работна среща през м. декември 2020 г.

Проведени са 6 уебинара, публикувани в YouTube за членовете на Националната мрежа за учене на възрастни (НМУВ), и 28 областни координационни групи за УЦЖ, включително и за новосъздадените. Националната мрежа за учене на възрастни е разширена с нови институции и организации с 20%.

Проведен е консултативен процес за подготовка на пътища и мерки за повишаване на уменията на възрастните.

Участниците от всички нива на Националната платформа „Обединени за ученето на възрастни“ са включени във всеобщ консултационен процес за обсъждане на напредъка по отношение на изпълнението на националните цели и постигнати резултати при изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 г. Изготвен е консултативен документ с оценка на напредъка, представен на министъра на образованието и науката. В него са очертани основните предизвикателства и подходящите мерки на национално ниво за прилагане на Препоръката на Съвета относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните.

Структурата и обхватът на разработвания консултативен документ, включително индикативния график на събитията, свързани с националните и регионалните дебати, бяха обсъдени и приети на пролетните заседания на НКГУЦЖ и КС на НПОУВ. По своята същност тези обсъждания поставиха началото на националните дебати.

Провеждането на регионалните обществени консултации на документа започнаха със семинар за Югоизточна България, проведен на територията на гр. Царево на 17-18 май 2018 г. в ДП БГЦПО – клон Царево (институция за обучение на възрастни). Този процес продължи с провеждането на семинари за: Северна централна България, проведен в гр. Габрово на 5 - 6 юли 2018 г., Северозападна България, проведен в гр. Вършец на 5 и 6 декември 2018 г., Североизточна България, проведен в гр. Шумен на 13 и 14 декември 2018 г., Южна централна България, проведен в гр. Ст. Загора на 14 - 15 февруари 2019 г. и за Югозападна България, проведен в гр. Дупница на 21 - 22 февруари 2019 г. В резултат от проведените дискусии са формулирани и предложения за решения, структурирани в 6 резюмета, чието съдържание е интегрирано в националния консултативен документ.

Успоредно с националните и регионалните кръгове на обществени консултации и в тяхна подкрепа беше осигурена допълнителна информация чрез анкетиране на работодатели и безработни лица, навършили 29-годишна възраст. Проведени са и фокус групи за набиране на качествена информация.

В резултат на проведеното изследване сред конкретни целеви групи е разработен Анализ на резултатите от анкетно проучване на уменията, необходими за успешна реализация на пазара на труда. В него са изследвани предизвикателствата, свързани с уменията за заетост, включително познавателните (езикови, математически и дигитални), социално-емоционалните умения и професионалните (технически) умения.

Въз основа на проучването са формулирани пътища и мерки за повишаване на уменията, както и заключения и препоръки.

В подкрепа на консултативния процес беше проведено Национално кафене „Пътища и мерки за повишаване на уменията на възрастните“, на 16 и 17 април 2019 г. в Старосел. В събитието участваха членове на Националната координационна група за учене през целия живот и представители на заинтересованите страни. Въз основа на представената информация за основните показатели за състоянието на сектора за учене на възрастни на национално равнище и обсъжданията в работните групи бяха формулирани мерки за подобряване на участието на населението на възраст 25 - 64 години във формално или неформално образование или обучение, както и конкретни предложения, които да бъдат интегрирани в националния консултативен документ.

Консултативният процес бе финализиран на 12 юли 2019 г. с Национален форум „Пътища и мерки за повишаване на уменията на възрастните“, който бе проведен в София. Събитието се превърна в кулминационна точка на целия консултативен процес и обедини резултатите от неговите национални и регионални аспекти. Представени бяха добри европейски и национални практики за всяка една от трите стъпки на Препоръката на Съвета от 19 декември 2016 г. относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните. Областните координатори за учене през целия живот обсъдиха своите гледни точки за пътищата и мерките за повишаване на уменията. Формулирани бяха предизвикателствата и въз основа на тях бяха представени конкретни предложения. Основното събитие за учене през целия живот: дните на ученето през целия живот са проведени през 2019 и през 2020 г., съответно в гр. Велико Търново и в гр. Габрово. Общо от началото на провеждането на инициативата през 2015 г., вкл. през 2019 и през 2020 г., в тях са участвали 2230 участници.

Всички продукти, разработени в изпълнение на национални приоритети за отчетния период в изпълнение на Европейската програма за учене на възрастни, са достъпни на интернет страницата на националния координатор за учене на възрастни: <http://lll.mon.bg/>.

Конкретните данни за въздействие по посочените на национално равнище индикатори, определени в Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020г., са достъпни както в годишната актуализация за 2019 в Националната информационна система за учене на възрастни: <http://lll.mon.bg/system/>, така и в годишните доклади за състоянието на сектора за учене на възрастни за 2019 г., цитирани по-горе. Данните за въздействието през 2020 г. ще бъдат налични след м. април 2021 г.

2.4.3. Национална подкрепа за създаване и развитие на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE)

По отношение на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE) МОН продължава изпълнението на двугодишна работна програма (2019 - 2020). Отчетната информация обхваща развитието до края на 2019 г., тъй като данни за развитието на Националната мрежа EPALE BG, за ангажирането на потребители и за публикуваните ресурси през 2020 г. ще бъдат налични до края на м. февруари 2021 г.

За 2019 г. Националната мрежа EPALE BG е увеличена с 646 институции и организации. Положително е и изменението по отношение на ангажирането на нови потребители на EPALE. При заложили 988 потребители през 2019 г. техният брой достига 1107. В подкрепа на професионалното развитие на учителите, обучителите и изследователите и експертите на Платформата са публикувани над 180 съдържателни единици – блог статии, ресурси, новини, събития на български език. С цел създаването на електронна библиотека е проведено изследване за наличното съдържание и са идентифицирани над 300 ресурса по ключови теми като: учебна среда, качество, подкрепа на обучаемия, политики и умения за живот.

EPALE активно се промотира в рамките на всички събития, свързани с изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 - 2020 г., събитията, включени в графика на националния координатор за учене на възрастни и по време на основното събитие за учене през целия живот в България: Дните за учене през целия живот. По-конкретно в рамките на Националните дни за учене през целия живот през м. октомври 2019 г. в гр. Велико Търново е проведена национална конференция EPALЕ и специален информационен семинар за журналисти. По традиция, свързана с популяризирането на Платформата в рамките на петото и шестото издание на Дните за учене през целия живот, проведени съответно в гр. Велико Търново през 2019 г. и в гр. Габрово през 2020 г., бяха организирани специални промоционални щандове на EPALЕ. Както конференцията, така и информационният семинар, включително и двата щанда, допринесоха за представяне на ползите от функционалното и съдържателното развитие на този интерактивен инструмент за УЦЖ, включително в контекста на справяне с последиците от COVID 19.

За отчетния двугодишен период МОН, в качеството си на Национално звено за подкрепа (НЗП) на EPALЕ, организира 3 семинара с повече от 105 участници, проведени съответно през 2019 г. (м. април в с. Старосел и м. ноември в гр. Габрово) и през 2020 г. (м. юли в гр. Търговище)

През 2020 г. МОН предприе действия за продължаване на националната подкрепа за съдържателното и функционалното развитие на Платформата до м. март 2022 г., които бха одобрени на европейско равнище. Създадена е уникална професионална общност „Български добри практики за учене на възрастни“, включително възможности за онлайн дискусии. В тази общност са публикувани общо 16 добри практики. Създадена е мрежа от 60 посланици на EPALЕ. Разработени и публикувани са 12 информационни бюлетина в подкрепа на професионалното развитие на учителите, обучителите, изследователите и експертите на Платформата.

България подготви работна програма, чрез която EPALЕ е подкрепена финансово от програма „Еразъм+“ за нов период на развитие в национален контекст до края на март 2022 година. Продуктите и услугите в изпълнение на Работната програма на Националното звено за подкрепа (НЗП) за 2019 г. и за 2020 г. са достъпни в Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALЕ) <https://epale.ec.europa.eu/en>.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

2.4.4. Летище София“ ЕАД по мярка „В контекста „Училище за авиация“ **учението през целия живот е двупосочен процес, обогатяващ и двете страни (лектори и ученици)“** – организира само два пъти в периода 2019 – 2020 г. през м. януари и м. февруари, поради пандемията от COVID-19.

2.4.5. По мярка „Провеждане на обучения/курсове за квалификация и преквалификация на всички работници и служители на дружеството, независимо от тяхната възраст. При необходимост служителите се пренасочват на други работни места“ – обученията и курсовете се провеждаха присъствено през месеците, когато имаше разрешение от Министерството на здравеопазването, а през другото време вътрешно-фирмените обучения бяха трансформирани в онлайн занимания.

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ – БАН

2.4.6. Проект ENLIVEN “Стимулиране на ученето през целия живот за изграждане на включваща и социално чувствителна Европа” (2016-2019 г.). Проектът е приключил през 2019 г.

Проектът е финансиран от Европейската комисия по програма „Хоризонт 2020“. Общият бюджет за 2019 г. е бил 8 062.93 лв.

В рамките на проекта за 2019 и 2020 г. са публикувани научни статии в научни списания и сборници; изнесени са доклади на национални и международни конференции.

Основни резултати от проекта:

1. В резултат от изпълнението на проекта са картографирани основните политики на национално и европейско ниво в областта на ученето през целия живот.
2. Идентифицирани са основните социални актьори на национално и европейско ниво, ангажирани с политиките за учене през целия живот.
3. Открити са основните фактори, влияещи върху участието в ученето през целия живот на базата на анализи на данни от международни сравнителни изследвания (напр. Изследването на образованието на възрастни).
4. Подготвени са специализирани анализи на конкретни социални групи от гледна точка на включването им в образователната система (напр. NEETs).
5. Всички тези анализи и резултатите от тях са осигурили информационната база на основата на която е разработена „Интелигентна система за подкрепа на вземане на решения“. Нейното функциониране осигурява актуална и обоснована информация, която се използва за политически дебати и вземане на решения в областта на ученето на възрастни.

Въздействие на проекта – разработената „Интелигентна система за подкрепа на вземане на решения“ има пряко въздействие на различни нива:

- **на международно ниво** – тя осигурява полезна информация на хората, ангажирани в правенето на политики на ниво Европейски съюз;
- **на национално и организационно ниво** – тя повишава предлагането и реализирането на възможности за възрастни, което би довело до по-продуктивна и иновативна работна сила и до намаляване на социалното изключване.

2.5. Осигуряване на подкрепа на лицата, които се занимават непрофесионално с полагането на грижи.

ИИНЧ – БАН

2.5.1. Проект „Възрастните хора в България – възможности за социално включване в контекста на техните нагласи и потребности“.

Направена е приблизителна оценка на броя и полово-възрастовия профил на хората в България, които се грижат за близки, които се нуждаят от дългосрочна грижа. Продукт: Част от глава на книга (Осма глава. Възможности за усъвършенстване на системата на дългосрочната грижа. Някои оценки за България и опитът на други страни. В: Черкезова, С., Салчев, П., Михова, Г., Славова, З., (2020) Мерки за преодоляване на демографската криза. Том II: Старееене, смъртност и качество на живот, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов").

НАСЪРЧАВАНЕ НА АКТИВНИЯ ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В СФЕРАТА НА САМОСТОЯТЕЛНИЯ ЖИВОТ.

3.1. Грижи за здравето и превенция на заболяванията.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.1. Създаване на национална аптечна карта.

Приет е Закон за изменение и допълнение на ЗЛПХМ, обн., ДВ, бр.67 от 2020 г.

По смисъла на чл.227а от ЗЛПХМ, потребностите на населението от достъп до лекарствени продукти, отпускани в аптеки, се определят на териториален принцип чрез Национална аптечна карта.

В тази връзка са предприети действия и е сформирана работна група за изготвяне на единна методика за изработване на Областна аптечна карта.

Предстоят следните действия:

- ✓ Изготвяне на единна методика за изработване на Областна аптечна карта;
- ✓ Определяне на областни комисии за изготвяне на 28-те областни аптечни карти;
- ✓ Определяне на национална комисия за изработване на Национална аптечна карта;
- ✓ Изработване на Национална аптечна карта въз основа на Областните аптечни карти.

3.1.2. Развитие на подкрепящи услуги за подобряване на достъпа на възрастните хора до патронажна грижа.

Министерството на здравеопазването изпълнява проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 1” в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г. Проектът стартира в началото на 2019 г. с продължителност 30 месеца (до 11.07.2021 г.) и бюджет – 200 000 лева. Целта на проекта е да подобри качеството на живот и възможностите за социално включване на хората с увреждания и възрастните хора, чрез осигуряване на мрежа от услуги в домашна среда и изграждане на подходящ капацитет за предоставянето им чрез въвеждане на модел за патронажни грижи за възрастни хора и лица с увреждания, вкл. с хронични заболявания и трайни увреждания за осигуряване на почасови мобилни интегрирани здравно-социални услуги в техните домове. Чрез този модел ще се структурира и стандартизира предоставянето на здравно-социални патронажни грижи от общините. В рамките на проекта е разработена програма за специфично обучение на медицинските специалисти и специалистите в областта на социалните услуги, които предоставят патронажните грижи и методика за предоставяне на патронажната грижа, чрез която се дават единни указания на предоставящите услугите общини. Разработени са и стандарти за качество на услугата. От началото на месец октомври 2019 г. експерти от всички регионални здравни инспекции на територията на страната извършват ежемесечен мониторинг на процеса на обучение и супервизия на предоставянето на услугата с цел ефективно използване на ресурсите. Изпълнението на тези дейности допринася за предоставяне на нов вид интегрирани здравно-социални услуги за дългосрочна грижа в общността, който да са с необходимото качество и достъпност, както и спомага за процеса на деинституционализация на грижата за хората с увреждания и възрастните хора. Проектът се реализира на територията на цялата страна и неговото добро и своевременно изпълнение е основата за изпълнението на здравносоциалните услуги по

патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания от общините. Усвоените средства към края на 2020 г. са близо 40 000 лв.

3.1.3. Модернизиране на системата за спешна медицинска помощ.

Министерството на здравеопазването изпълнява голям инвестиционен проект BG16RFOP001-4.001-0001 „Подкрепа за развитие на системата за спешна медицинска помощ“ по приоритетна ос 4 „Регионална здравна инфраструктура“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г.“ чрез Модула за електронни услуги на Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Европейския съюз в България 2020 с общ бюджет 163 502 129 лв. и срок за изпълнение до 23.10.2021 г. Основна цел на проекта е осигуряването на подходяща и ефективна здравна инфраструктура, допринасяща за подобряване на качеството и безопасността при оказване на медицинска помощ и за осигуряване на равнопоставен достъп до качествена медицинска помощ при спешни състояния. До края на 2020 г. с финансиране по проекта са доставени 280 бр. нови, оборудвани линейки (линейки за спешна медицинска помощ тип В; линейки за интензивни медицински грижи тип С и линейки тип В със задвижване 4x4) от общо предвидените за доставка 400 броя. Доставените линейки са на обща стойност 39 406 040 лв. С новите линейки се извършва етапна подмяна на съществуващия автопарк за всички медицински екипи на централните за спешна медицинска помощ и филиалите към тях в страната. Така ще бъдат подобрени качеството и безопасността при оказване на медицинската помощ и осигуряването на равнопоставен достъп до качествена медицинска помощ при спешни състояния.

Относно индикатора за модернизиране на обекти за спешна медицинска помощ, в спешните отделения в страната, в централните за спешна медицинска помощ и във филиалите към тях са доставени 238 броя хладилници за лекарствени средства, 68 броя негативоскопи, 102 броя комплекти от офталмоскоп/отоскоп и 102 броя ларингоскопи (комплект за деца и възрастни), 68 броя респиратора, 491 броя аспиратора, 667 броя инфузионни помпи, 204 броя транспортни респиратора, 204 броя преносими дефибрилатора, 663 броя монитора, 272 броя електрокардиографа, 287 броя апарата за обдишване, 44 броя системи за затопляне на флуиди и 170 броя тролей/количка за КТР. Общата стойност на доставената апаратура и оборудване към края на 2020 г. е 15 520 373 лева.

3.1.4. Въвеждане на стимули за общопрактикуващите лекари (ОПЛ) за обслужване на населени места в отдалечени и труднодостъпни райони и възрастно население.

Стимулиране на ОПЛ за работа в райони с неблагоприятни условия се извършва от НЗОК по реда на Методика за определяне на размера на сумите, заплащани от НЗОК на изпълнители на медицинска помощ, на дентална помощ и на медико-диагностични дейности за работа при неблагоприятни условия.

През 2019 г. бяха инициирани промени в Наредба № 1 за придобиване на специалност в системата на здравеопазване, чрез които бяха подобрени условията за придобиване на специалност „Обща медицина“ с цел стимулиране на интереса на лекарите към тази медицинска специалност.

През 2020 г. бяха подписани нови анекси към Националните рамкови договори за медицински и за дентални дейности, с които бяха увеличени цените и обемите на медицинските дейности в първичната извънболнична медицинска помощ.

Във връзка с обявената епидемична обстановка, с Методиката за определяне на размера на сумите, заплащани от НЗОК на изпълнители на медицинска помощ, на дентална помощ и на медико-диагностични дейности за работа при неблагоприятни

условия, бяха осигурени възнаграждения за всички медицински специалисти, независимо от ограничената дейност на лечебните заведения заради кризата с COVID-19.

В Наредба №9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, е заложен ангажимент на ОПЛ да предоставят достъп до медицинска помощ на избралите ги здравноосигурени лица. Пакетът включва дейности за осигуряване на достъп до медицинска помощ извън обявения работен график на практиките за първична медицинска помощ. Заложени са няколко алтернативи, с възможност за преценка от ОПЛ за избор на един от следните варианти: индивидуално чрез 24-часово осигуряване на консултация по телефона, в амбулаторията или в дома на пациента; чрез дежурен кабинет на груповата практика за първична извънболнична помощ, в която е съучредител или по договор с друго лечебно заведение, разкрило дежурен кабинет, както и с филиал за спешна медицинска помощ, на не повече от 40 км от месторазположението на практиката на общопрактикуващия лекар.

3.1.5. Преструктуриране на част от болнични заведения, в т.ч. в труднодостъпни отдалечени райони за предоставяне на дългосрочни грижи за възрастни хора.

С Националната здравна карта са определени конкретните потребности от легла за продължително лечение и за дългосрочни грижи, като техният брой надвишава значително наличните в момента легла за дългосрочни грижи и е насочен към осигуряване на капацитет за развитие на тези дейности, в т.ч. и чрез преструктуриране на активни болнични легла, за покриване на нарастващите потребности от грижи в резултат на застаряване на населението.

В Наредба № 9 от 2019 г. за пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса, са включени клинични пътеки за продължително лечение и ранна рехабилитация след острия стадий на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт с остатъчни проблеми за здравето, след инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции, след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми за здравето, както и физикална терапия, рехабилитация и специализирани грижи при родова травма на централна или периферна нервна система, различни невро-мускулни заболявания и персистиращо /хронично/вегетативно състояние.

През 2019 г. е изготвена и приета Наредба №3 от 5.04.2019 г. за медицинските дейности извън обхвата на задължителното здравно осигуряване, за които министерството на здравеопазването субсидира лечебни заведения, и за критериите и реда за субсидиране на лечебни заведения. По реда на тази наредба Министерство на здравеопазването осигурява финансов ресурс за продължително лечение на пациенти в общинските лечебни заведения за болнична помощ, които се намират в труднодостъпни и/или отдалечени райони на страната, както и за специализирани болници за продължително лечение и/или рехабилитация.

3.1.6. Разработване и внедряване на система за телеасистенция/телекеър с цел дистанционен мониторинг на здравословния и психо-социален статус на хора 50+ с хронични заболявания и трайни увреждания.

Проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“, осъществяван с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ЕИП) 2014-2021 и собствени средства на БЧК, МЗ и МТСП. Проектът се изпълнява в партньорство с Норвежката

асоциация на местните и регионални власти в Осло. Общата стойност на проекта е в размер на 3 333 333 евро, от които максималният размер на предоставената безвъзмездната финансова помощ от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство е 3 000 000 евро. Съфинансирането по проекта е 10% от общата стойност на проекта (333 333 евро), разпределени по равно между БЧК, МЗ и МТСП - по 111 111 евро за всеки от партньорите. Продължителността на проектните дейности е 48 месеца. Към края на 2020 г. предоставените средства от бюджета на МЗ, като финансов принос към проекта, са в размер на 74 074 евро.

Проектът има за цел да подобри достъпът на уязвимите групи от населението в отдалечени и селски райони до професионални здравни грижи и социална подкрепа чрез създаване на иновативни модели на медицински и социални услуги в общността, на базата на съвременните информационни и комуникационни технологии в областите Враца, Видин и Монтана.

Постигнати резултати до момента:

- Продължаване дейността на четирите Центъра „Домашни грижи“ в област Враца, създадени през 2012 г. по проект „Домашни грижи за независим и достоен живот“
- Изградени и оборудвани 3 нови Центъра "Домашни грижи" във Видин, Белоградчик и Монтана по модела на четирите центъра в област Враца. Дейността им стартира през м. август 2020 г.
- Изградени мултидисциплинарни екипи от обучени медицински сестри и домашни помощници за трите нови Центъра във Видин, Белоградчик и Монтана;
- Осигурена заетост в областите Видин, Враца и Монтана - общо за 74 души медицински сестри и домашни помощници;
- Редовно предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в дома на 648 потребители общо в 7-те общини, 10 % от които са от ромски произход.
- Обхванати самотно живеещи възрастни хора от 16 отдалечени и малки населени места в рамките на 7-те общини – общо 25 % от потребителите.
- Изградена система за предоставяне на интегрираните здравно-социални услуги в домашна среда в постоянно сътрудничество със 101 лични лекари, лечебни заведения, агенции за социално подпомагане, лаборатории, диетични столове, трапезарии и др.
- Създаден кол-център в гр. Враца.

През 2021 г. предстои стартирането на услугите телеасистенция и телекеър.

Изразходваните средства от началото на проекта до 31.12.2020 г. са в размер на 1 706 447 лв.

НЗОК

3.1.7. Във връзка с подобряване на лечебно-диагностичното здравно обслужване на населението и с разширяване на профилактично-превантивното оказване на медицински грижи, НЗОК акцентира върху дейностите по профилактика на здравноосигурените лица, като заплаща за извършването на профилактични прегледи и изследвания на здравноосигурени граждани над 18-годишна възраст, вкл. за поставянето на имунизации. При провеждането на тези прегледи е отделено внимание и на хората преди и след 60-годишна възраст, за да могат да останат не само по-дълго време в добро здраве, но и да бъдат работоспособни на трудовия пазар.

С цел профилактика на социално значими и приоритетни за страната заболявания, НЗОК осигурява провеждане на профилактични прегледи на здравноосигурените лица (ЗОЛ) от общопрактикуващите лекари (ОПЛ) – веднъж в рамките на календарната година, съгласно приложение №2 на Наредба №8 от 2016 г. за профилактичните прегледи

и диспансеризацията и приложение №12 на Националния рамков договор (НРД) 2020-2022г. за медицински дейности (МД).

За всички възрастни ЗОЛ ежегодно при профилактичния преглед се извършва: снемане на анамнеза, оценка на психичен статус, изследване остротата на зрението, измерване на артериалното налягане, електрокардиограма, изследване на урина, изчисляване индекс на телесна маса. Определяне на кръвна захар в лаборатория се извършва при наличие на риск по FINDRISK >12.

Пълна кръвна картина (ПКК) се изследва ежегодно на ЗОЛ над 65 год., за ЗОЛ от 30г. до 65г. – веднъж на 5 години. За мъже >40, жени >50 се изследват триглицериди, общ и HDL-холестерол /за лица без ССЗ, захарен диабет, ХБН/, LDL-холестерол /за лица със ССЗ, захарен диабет, ХБН/ – веднъж на 5 години. Прави се оценка на СС риск по SCORE.

За жени от 50 до 69 г. е включена мамография на млечни жлези веднъж на 2 години. При мъже на и над 50 г. се изследва туморен маркер PSA – веднъж на 2 години, като при установени стойности над 10ng/ml се провежда задължителна консултация с уролог.

За жени на и над 30 години – мануално изследване на млечни жлези ежегодно.

При жени от 30 до 40 гинекологичен статус с вземане и изпращане на материал за цитонамазка – ежегодно, а след две негативни цитонамазки – веднъж на 3 години.

При провеждането на профилактичните прегледи ОПЛ формира следните групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване: лица с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания, лица с рискови фактори за развитие на захарен диабет тип 2, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на шийката на матката, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на млечната жлеза, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на ректосигмоидалната област, лица с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на простатата, лица с рисков фактор затлъстяване, лица с рисков фактор тютюнопушене.

За формиране на групите от лица с рискови фактори за развитие на заболяване, ОПЛ попълва „Карта за оценка на рисковите фактори за развитие на заболяване“, включена в медицинския софтуер на лекаря, осъществил прегледа, изготвена по образец съгласно приложение №4 към Наредба №8 от 03.11.2016 г.

На ЗОЛ, включени в групите от лица с рискови фактори за развитие на заболяване, ОПЛ при необходимост провежда консултация със специалист и назначава допълнителни медико-диагностични изследвания. Профилактична дейност на възрастни здравноосигурени лица с рискови фактори за развитие на заболяване се извършва и от лекари със специалност „Кардиология“, „Ендокринология и болести на обмяната“, „Акушерство и гинекология“, „Хирургия“ и „Урология“, съгл. Приложение №5 на Наредба №8 от 2016 г. и приложение № 14 на НРД 2020-2022г. за МД.

За 2019 г., съгласно сключения анекс към Националния рамков договор за медицински дейности (НРД за МД) за 2018 г. – (с действие 2019 г.), са платени 2 398 938 бр. годишни профилактични прегледи на здравноосигурени лица (ЗОЛ) над 18-годишна възраст, на стойност 35 495 076 лв., само за ЗОЛ от възрастовата група над 65-годишна възраст са платени 816 770 бр. годишни профилактични прегледи на стойност 12 251 550 лв. и МДД по повод годишния профилактичен преглед, на стойност 4 363 707 лв.

За 2020 г., съгласно сключения Националния рамков договор за медицински дейности 2020-2022 г. за 2020 г. са платени 2 082 427 бр. годишни профилактични прегледи на здравноосигурени лица (ЗОЛ) над 18-годишна възраст, на стойност 35 407 202 лв., само за ЗОЛ от възрастовата група над 65-годишна възраст са платени 712

986 бр. годишни профилактични прегледи на стойност 12 120 762 лв. За провеждането на тези профилактични прегледи се назначават медико-диагностични дейности (МДД). За лицата над 65-годишна възраст през 2020 г. са заплатени МДД по повод годишния профилактичен преглед, на стойност 3 934 027 лв.

3.1.8. НЗОК финансира задължителни имунизации и реимунизации и по национални програми чрез трансфер на средства от Министерството на здравеопазването. Имунизациите и реимунизациите се извършват от изпълнителите на първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП) на лица, вписани в регистрите им, от целеви групи, определени в програмите. Освен задължителните реимунизации против дифтерия и тетанус, НЗОК заплаща и препоръчителни имунизации, при спазване на изискванията, установени в Наредба №15 от 2005 г. за имунизациите в Република България.

Ежегодно грипните епидемии причиняват сериозен здравен, икономически и социален проблем, поради голямата заболяемост, тежки усложнения и смъртност, особено за уязвимите групи от населението – деца, възрастни хора и лица с определени хронични заболявания. За намаляване на тежкото протичане и усложненията от грипа, и в изпълнение на Националната програма за подобряване на ваксинапрофилактиката на сезонния грип 2019-2022, одобрена с Решение №6/10.01.2019 г. на МС, от м.07.2019 г. НЗОК заплаща профилактични ваксини срещу сезонния грип за лица на и над 65 годишна възраст.

За 2019 г., във връзка с Националната програма за подобряване на ваксинапрофилактиката на сезонния грип (2019-2022 г.), през 2019 г. на лицата от целевата група са поставени 88 281 бр. ваксини и заплатени средства в размер на 2 267 056 хил. лв., които включват ваксините и поставянето им. Сумите се заплащат с трансферни средства от Министерството на здравеопазването. Броят на поставените задължителни имунизации и реимунизации за 2019 г., съгласно Наредба № 15 от 12 май 2005 г. за имунизациите в Република България за ЗОЛ на 18-годишна възраст са **215 179** броя за 1 075 895 лв.

Само за лицата над 65-годишна възраст са поставени 72 456 бр. имунизации, а средствата за поставянето им е в размер 362 280 лв.

За 2020 г., във връзка с Националната програма за подобряване на ваксинапрофилактиката на сезонния грип (2019-2022 г.), през 2020 г. на лицата от целевата група са поставени 129 934 броя ваксини и заплатени средства 3 336 705 лв., които включват ваксините и поставянето им. Сумите се заплащат с трансферни средства от Министерството на здравеопазването. Броят на поставените задължителни имунизации и реимунизации за 2020 г., съгласно Наредба № 15 от 12 май 2005 г. за имунизациите в Република България за ЗОЛ на 18-годишна възраст са 165 656 броя за 1 047 606 лв.

Само за лицата над 65-годишна възраст са поставени 59 585 бр. имунизации, а средствата за поставянето им е в размер 357 510 лв.

3.1.9. Заболеваемостта от хронични незаразни болести се увеличава с напредването на възрастта. Тези заболявания често водят до инвалидизация, която влошава качеството на живота на възрастните хора, а също и са причина за висока преждевременна смъртност. В тази връзка НЗОК осигурява прегледи по диспансерно наблюдение на ЗОЛ с едно и повече заболявания, които се извършват от изпълнител на ПИМП, така и първични специализирани прегледи и специализирани прегледи по диспансерно наблюдение, които се извършват от изпълнител на СИМП, както и необходимите високоспециализирани дейности.

Едно диспансеризирано ЗОЛ над 18 г., когато е със заболявания, класифицирани в един клас, но с различни МКБ кодове, за едни от които подлежи на диспансерно наблюдение при ОПЛ, а за други - при лекар специалист, то този пациент подлежи на диспансерно наблюдение (медицински дейности и изследвания по вид, периодичност и честота) за всички заболявания изцяло от ОПЛ съгласно приложение №8 и приложение №13. Изключение се допуска за пациентите с инсулинозависим захарен диабет, неинсулинозависим захарен диабет на инсулинолечение и пациенти, претърпели сърдечни интервенции и/или операции до края на първата година след интервенцията/операцията, при които диспансерното наблюдение се осъществява от лекар - специалист от СИМП. Когато ЗОЛ подлежи на диспансерно наблюдение за всички заболявания изцяло от ОПЛ, е препоръчително извършването на два консултативни прегледа от съответния лекар - специалист от СИМП, за съответната календарна година по преценка на ОПЛ, но не по-малко от един, като в тези случаи ОПЛ насочва пациента за консултативен преглед.

Диспансерното наблюдение в извънболничната помощ се осъществява по [Приложение № 8 „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от ОПЛ“](#) и по [Приложение № 13 „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от лекар специалист“](#), съгласно НРД 2020-2022 г.

За 2019 г., за прегледи по диспансерно наблюдение на здравноосигурени лица извършени от изпълнители на ПИМП, през 2019 г. са заплатени 58 307 923 лв., а от изпълнители на СИМП – 9 953 847 лв. Заплатените суми за МДД по повод диспансерно наблюдение са 14 138 979 лв.

При диспансерното наблюдение на лицата над 65-годишна възраст са заплатени 2 801 349 бр. прегледи на стойност 36 808 600 лв. извършени от изпълнители на ПИМП, а от изпълнители на СИМП – 430 042 бр. прегледи на стойност 5 801 775 лв. Заплатените средства за МДД по повод диспансерно наблюдение за лицата над 65-годишна възраст са в размер 8 056 282 лв.

За 2020 г., за прегледи по диспансерно наблюдение на здравноосигурени лица извършени от изпълнители на ПИМП, през 2020 г. са заплатени 4 388 543 бр. прегледи на стойност 61 127 327 лв., а от изпълнители на СИМП – 637 908 бр. прегледи, за 8 516 945 лв. Заплатените суми за МДД по повод диспансерно наблюдение са 14 845 928 лв.

При диспансерното наблюдение на лицата над 65-годишна възраст са заплатени 2 693 745 бр. прегледи на стойност 39 644 376 лв. извършени от изпълнители на ПИМП, а от изпълнители на СИМП – 337 389 бр. прегледи на стойност 4 708 739 лв. Заплатените средства за МДД по повод диспансерно наблюдение за лицата над 65-годишна възраст са в размер 8 472 272 лв.

Дългосрочните грижи и социална защита на хората с болестта на Алцхаймер и други деменции в световен мащаб се нареждат на едно от челните места по медицински разходи след сърдечно-съдовите и онкологичните заболявания. С цел зачитане достойнството на възрастните хора НЗОК реимбурсира лекарствени продукти за домашно лечение на болни с болест на Алцхаймер.

През периода 2019 – 2020 г. НЗОК е осигурила лечението на пациенти с болест на Алцхаймер. както следва: 2019 г. – за 787 здравноосигурени лица е изплатена сума в размер 152 759,69 лв., а през 2020 г. за 669 лица е изплатена сума в размер на 97 258 лв.

3.1.10. Дентално здраве.

В пакета здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК за дентална извънболнична медицинска помощ, са включени дейности по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст с горна и/или

долна цяла плакова зъбна протеза, в т.ч. и контролни прегледи за период от 4 години, без възрастово ограничение.

С цел подобряване на денталното здраве и качеството на живот на ЗОЛ и в частност на възрастните хора.

През 2019 г. за дейностите по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст на здравноосигурени лица от 65- до 69-годишна възраст са заплатени средства в размер на 4 054 400 лв.

През 2020 г. за дейностите по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст на здравноосигурени лица без ограничения във възрастта са заплатени 12 519 800 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

3.1.11. В изпълнение на чл.16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите МО предоставя и поема от бюджета си интегрирани здравно-социални услуги в болниците за долекуване, продължително лечение и рехабилитация в структурата на Военномедицинската академия на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военно пострадали и др. Военноинвалидите и военнопострадалите имат право на отдых до 15 дни веднъж годишно, профилактика и рехабилитация до 30 дни общо два пъти годишно в почивните бази и болничните бази по балнеология, рехабилитация и профилактика към МО, МВР, МЗ и Профилактика, рехабилитация и отдых” – ЕАД.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

3.1.12. ДП НК „Железопътна инфраструктура“ по мярка 3.1.16. „Отпускане на парични помощи при продължително боледуване, необходимост от скъпоструващи лекарства и материално затруднени работници и служители“ – през 2020 г. и 2019 г. са отпускани парични помощи за всички нуждаещи се работници и служители на ДП НКЖИ.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ

3.1.13. Провеждане на информационни кампании за здравословно хранене на възрастните хора

През периода 2019-2020 г., в отговор на предизвикателствата, породени от застаряването на населението в Р България, от страна на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) са предприети редица действия и мерки. От една страна те се изразяват в информиране на гражданите за организирането на безплатни обществени трапезарии, а от друга, в извършване на контрол за безопасността и качеството на храните, раздавани на нуждаещите се граждани предимно през есенно-зимния период в рамките на инициативата „Топъл обяд“. Контролът е извършван по реда на Закона за храните и Закона за управление на агрохранителната верига от компетентни длъжностни лица.

3.1.14. Информирание на обществеността, отправяне на препоръки чрез електронната страница на БАБХ за повишаване на познанията за качеството и безопасността на храните и начина на хранене на възрастните хора

През 2019-2020 г., в изпълнение на мярката , на електронната страница на БАБХ е включена съответна информация и са отправени препоръки към обществеността относно повишаване на знанията за здравословно хранене, и в частност относно качеството и безопасността на храните. Представена е информация, касаеща неблагоприятни фактори, свързани с храната и храненето, които влияят отрицателно на човешкото здраве на всички възрастови групи, включително и за възрастните хора, а именно:

- ✓ общо увеличаване на консумацията на мазнини за всички възрастови групи, до 35-45% от енергийната стойност на храната;
- ✓ значително увеличаване приема на наситени мастни киселини, свързан главно с повишена консумация на червени меса (свинско, телешко, говеждо, овче и др.) и месни продукти;
- ✓ висока консумация на растителни мазнини, източници на полиненаситени мастни киселини (ПНМК), която води до прием на ПНМК над препоръчителните стойности;
- ✓ повишаване консумацията на маргарини и продукти, съдържащи хидрогенирани масла, източници на трансмастни киселини;
- ✓ традиционно ниска консумация на риба (4-10 г средно дневно);
- ✓ нисък прием на сурови плодове и зеленчуци през зимата и пролетта, характерен особено за възрастните хора;
- ✓ висока употреба на готварска сол (1-3 пъти над препоръчителните стойности), характерна особено за възрастните хора;
- ✓ намаляване приема на растителни влакнини, свързано с понижаване консумацията на пълнозърнести зърнени храни, зеленчуци и плодове и увеличаване консумацията на хлебни и тестени изделия от бели брашна, характерно за възрастните хора;
- ✓ липса на необходимото разнообразие на консумираните храни и продукти, характерно особено за възрастните хора;
- ✓ средният дневен прием на много от витамините (тиамин, рибофлавин, витамин С и фолиева киселина) и минералите (желязо, цинк, калций, магнезий) са под референтните стойности за хранителен прием, особено при рисковите групи – лица с ниски доходи, деца, юноши, бременни жени и възрастни хора.

Изпълнението на горепосочените мерки от двугодишния План за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019-2030 г.) води до информираност на потребителите относно неблагоприятните фактори, свързани с нездравословен модел на хранене, които заедно с други рискови фактори (все по-разпространената сред възрастното население ниска физическа активност) значително допринасят за типичните за възрастните хора заболявания, като рязко увеличават честотата и тежестта на редица характерни за тях хронични заболявания - коронарна болест на сърцето, хипертония, мозъчен инсулт, редица ракови заболявания, затлъстяване, диабет тип 2 и други тежки заболявания.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

3.1.15. Предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда на възрастни хора над 65 г. с хронични заболявания и трайни увреждания

Приоритетна сфера на дейност за БЧК през последните години е предоставянето на интегрирани здравно-социални грижи за възрастни хора с хронични заболявания и трайни увреждания в техните домове. Услугите се

предоставят от мултидисциплинарни екипи от квалифицирани медицински сестри, домашни помощници и други специалисти и в сътрудничество с личните лекари на потребителите, лечебни заведения, структури за социално подпомагане и др. През 2019 г. интегрираните здравно-социални услуги, предоставяни от БЧК, бяха включени в новия Закон за социалните услуги (в сила от м. юли 2020 г.). Те послужиха и за основа при разработването на национална програма „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ в рамките на ОП „Развитие на човешките ресурси“, изпълнявана от общините в Р България.

А) Предоставяне на интегрирани здравно-социални грижи в различни региони на страната

- Създаден достъп на уязвими и самотно живеещи възрастни хора с хронични заболявания и трайни увреждания до професионални здравно-социални грижи, предоставяни от Центрове „Домашни грижи“ на БЧК – гр. София, гр. Варна и гр. Благоевград;
- Подобен здравословен и психо-социален статус на над 150 възрастни и болни хора.

Изразходвани средства: 200 000,00 лв. от собствен бюджет на БЧК, проекти, общински бюджет на Община Варна

Б) Проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“.

През м.май 2019 г. стартира проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“, изпълняван от БЧК в партньорство с МЗ, МТСП и Норвежката асоциация на местните и регионални власти и с подкрепата на Финансовия механизъм на ЕИП 2014-2021 г. Проектът е с продължителност 4 години и с общ бюджет 3 333 333 евро, 10% от които се осигуряват като собствен принос поравно от БЧК, МЗ и МТСП.

Постигнати резултати в рамките на проекта за 2019-2020 г.:

- Продължаване в пълен обем на дейността на четирите Центъра „Домашни грижи“ в област Враца, създадени през 2012 г. по проект „Домашни грижи за независим и достоен живот“ с подкрепата на Българо-швейцарската програма за сътрудничество;
- Разширяване мрежата от Центрове „Домашни грижи“ в Северозападна България чрез разкриване на 3 нови Центъра "Домашни грижи" във Видин, Белоградчик и Монтана по модела на четирите центъра в област Враца. Дейността им стартира през м. август 2020 г.
- Изградени мултидисциплинарни екипи от обучени медицински сестри и домашни помощници за трите нови Центъра във Видин, Белоградчик и Монтана;
- Осигурена заетост в областите Видин, Враца и Монтана - общо за 74 души медицински сестри и домашни помощници;
- Създадена система за предоставяне на интегрирани услуги в домашна среда в условия на разпространение на COVID-19 при стриктно спазване на всички епидемиологични мерки;

- Редовно предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в дома на 648 потребители общо в 7-те общини, 10 % от които са от ромски произход;
- Обхванати самотноживеещи възрастни хора от 16 отдалечени и малки населени места в рамките на областите Видин, Враца и Монтана – общо 25 % от потребителите;
- Утвърждаване на интегрираните здравно-социални услуги в домашна среда като особено полезна форма за дългосрочна грижа в условия на пандемия с оглед осигуряване на необходимите медицински грижи и социална подкрепа на самотноживеещи възрастни хора; предотвратяване влошаването на здравословния им статус поради наличие на хронични заболявания и оказване на превенция по отношение риска от заразяване с COVID-19.

Изразходвани средства: 1 706 447,00 лв.

В) Проект „Предоставяне на почасова мобилна интегрирана здравно-социална услуга „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна“ по проект BG05M9OP001-2.040-0060 „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания на територията на община Варна“ по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ №BG05M9OP001-2.040 “Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 год. (съгласно Договор №Д20001424ВН/07.10.2020 сключен между Община Варна и БЧК).

- Създаден мултидисциплинарен екип от медицински сестри, социални асистенти, психолог, рехабилитатор и социален работник за предоставяне на професионални интегрирани здравно-социални услуги;
- Предоставяне на почасови мобилни интегрирани здравно-социални грижи на 495 възрастни хора и хора с трайни увреждания на територията на гр. Варна и пет населени места, част от Община Варна: Тополи, Каменар, Казашко, Звездица и Константиново;
- Изграден капацитет за предоставяне на услугата „Патронажна грижа за възрастни и лица с увреждания“ на територията на община Варна и за разширяване на мрежата от достъпни и качествени услуги в общността и в домашна среда.

Изразходвани средства за 2020 г.: 60 000,00 лв.

3.1.16. Разработване и внедряване на система за телеасистенция/телекеър с цел дистанционен мониторинг на здравословния и психо-социален статус на хора 50+ с хронични заболявания и трайни увреждания

В рамките на проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“ е предвидено пилотно въвеждане на иновативни услуги – телеасистенция и телекеър, надграждайки дейността на 7-те Центъра „Домашни грижи“ в областите Враца, Видин и Монтана. Новите услуги ще бъдат изградени на база опыта на Норвегия в сферата на използването на съвременните информационни и комуникационни технологии в здравната и социалната сфери.

За целта през 2020 г. беше изграден и оборудван кол-център в гр. Враца. Планът на проекта предвиждаше услугите телеасистенция и телекеър също да стартират през 2020 г., но ограничителните мерки поради разпространението на COVID-19 не само в

България, но и в глобален мащаб доведоха до редица трудности при осъществяване на партньорството между БЧК и норвежките партньори и съответно до забавяне на тази дейност. Очаква се новите услуги да стартират през втората половина на 2021 г.

НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“

Физическата активност способства за запазване на мобилността и независимостта при изпълнение на дейностите от ежедневието при възрастните хора. Доказано е, че регулярната и редовна физическа активност подобрява физическите и умствените функции на хората, оказва положително въздействие върху цялостното здравословно състояние, може да се предизвика обрат при някои ефекти от хронични заболявания.

С напредването на възрастта се наблюдава в по-голяма степен заседнал начин на живот. Това води до преждевременно настъпване на влошено здраве, болести и слабост. Научни изследвания сочат, че хроничните заболявания, свързани със стареенето, отчасти се дължат повече на физическата неактивност, отколкото на самото стареене. Въпреки широко рекламираните ползи от физическата активност, при преобладаващото мнозинство от възрастните хора се наблюдава, че не отговарят на минималните нива на физическа активност, необходими за поддържане на здравето (World Health Organization. Guidelines on physical activity and sedentary behaviour. Geneva: World Health Organization, 2020). Стимулирането на редовна физическа активност на ниво население е предизвикателство, а сред възрастното население това предизвикателство се мултиплицира.

Спортната наука ни предлага неоспорими данни, доказващи положителното въздействие на физическата активност върху здравословното стареене. В Национална спортна академия сме убедени, че насърчаването на физическата активност трябва да бъде ключов фокус на политиките за здравословно стареене, за да се предотвратят увреждане и бързо влошаване на здравето.

При изпълнение на мерките за физическа активност, физически упражнения и спорт за възрастните хора Национална спортна академия е извършила следните дейности:

3.1.17. Предлагане на достъпна среда за двигателна активност и спорт на възрастните хора. На територията на НСА в Студентски град, София, е предоставен целогодишно и безплатно за използване и практикуване на физическа активност и спорт стадион № 6, както и съоръженията, намиращи се на територията му. За свободно ползване от възрастните хора и практикуване на целенасочена физическа активност за развиване на сила и баланс в съответствие с препоръките на СЗО са предоставени спортни съоръжения тип „Открит фитнес“. На възрастните хора е предоставена и цялата територия на парка на НСА за разходки и практикуване на физическа активност с ниска интензивност.

Ежедневната посещаемост на стадион № 6, открития фитнес и парка на НСА варира в рамките на 500 до 1000 души дневно. Посещаемостта варира в зависимост от атмосферните условия. По време на извънредното положение в страната (13 март – 13 май 2020 г.) достъпът до терените беше ограничен в съответствие със заповедите на министъра на здравеопазването и заповедите на Ректора на НСА. След отмяната на забраните за достъп до паркове и открити спортни съоръжения достъпът за възрастни хора беше възстановен.

3.1.18. Организиране на групи от възрастни и стари хора с разнороден здравен статус (с хронични заболявания на сърдечносъдовата система, дихателната система, на опорно-двигателния апарат и диабет), с които се провеждат системно групови процедури по кинезитерапия и занимания с целенасочена физическа активност, целяща здравна превенция (Групи за здраве). В реновираната сграда на НСА на ул. „Гургулят“ 1 в София са предоставени специализирани помещения и многофункционална спортна зала, както и специалисти към Факултета по обществено здраве, здравни грижи и туризъм (ФОЗЗГТ) за провеждане на групови занимания. Сформирани са 5 групи със средно по 40 човека в група, общо 200 възрастни и стари хора (от 60 до 95 години), с които се провеждат процедури по кинезитерапия и тренировъчни занимания. Според здравното и функционалното състояние на включените възрастни и стари хора груповите занимания се провеждат с продължителност от 40 до 60 минути, с честота 3 пъти седмично. Групите се ръководят от специалисти-кинезитерапевти и спортни педагози. Според целите на конкретните занимания се прилагат предимно специализирани комплекси от физически упражнения, пешеходен туризъм, български народни хора. След обявяването на извънредно положение в страната, от 16 март 2020 заниманията на групите за здраве бяха преустановени. През летния сезон се провеждаха само дейности на открито. От 1 септември заниманията бяха възстановени, но в началото на месец ноември отново бяха преустановени във връзка с епидемичната обстановка в страната. Участниците в групите получиха указания за упражнения в домашна среда. Походите сред природата се провеждаха веднъж седмично, но в умалени по състав групи.

3.1.19. Предоставяне на възможности за физическа активност и лечебно-оздравителни дейности на организирани групи от възрастни хора във Водно-учебната спортна база (ВУСБ) на НСА в град Несебър. Извън учебния график, Водно-учебната спортна база на НСА предоставя на организирани групи от възрастни хора своята леглова база и хранителен блок с отстъпка в цените. Спортни специалисти от НСА провеждат оздравителни лагери с активен двигателен режим за пенсионирани колеги от НСА. Ползите от укрепващата здравето физическа активност се мултиплицира от свойствата на морската вода. Уникалните дървесни видове на територията на НСА предлагат благоприятни условия за практикуване на гимнастически упражнения и йога. Участниците са 60 души на сезон. През 2019 и 2020 г. бяха осъществени почивки с активен двигателен режим за една група от Пенсионерски клуб гр. Баня, Карловско, и две групи от хор „Родина“ към Министерство на здравеопазването. Общият брой на участниците от тези групи е 110 души за двете години.

3.1.20. Популяризиране на онлайн платформи, на които се обявяват събития, инициативи и кампании, посветени на здравословния и активен начин на живот на възрастните хора. Студентите на НСА – магистри и докторанти по Уелнес и Спа (Wellness & SPA) култура успешно инициираха и разпространиха информация и онлайн кампании в социалните мрежи инстаграм и фейсбук („Водата за глобално здраве“ – Global Water Health). Проведена бе онлайн национална кампания в подкрепа на глобалната кампания на ООН за „Световния ден на Водата – 22 Март, 2020“. Събитието се разпространи сред широк кръг от заинтересовани лица и партньори и целеше подобряването на здравната култура относно методиката за пиене на вода и използване здравословното влияние на минералната вода в ежедневния график на българските граждани. Съобразно статистиката, България се нарежда на 2-ро място в Европа и 4-то в света по брой на минералните извори, а по индекса разнообразие на минералните извори се класира на първо място в света (по данни на ООН и Световната туристическа организация – WTO от 2017 г.). През 2020 г. бе разпространен специален акцент върху

привличането на възрастни активни личности, които да подпомогнат процеса на разпространяване на позитивното въздействие на водата върху здравето на хората в третата възраст с цел изразяване на подкрепата на експертите от Академията за националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019–2030 г.). НСА привлече свои бивши шампиони, преподаватели, изследователи и партньори на възраст 62+, които бяха обявени за посланици на Wellness&Spa културата. Събитието се проведе и излъчи онлайн на @clustergwh. Има над 450 споделяния и препратени публикации и бе гледано над 14 000 пъти в целия свят (34% от зрителите са във възрастовата група 60+ години).

Студенти от НСА като основни организатори проведоха на 13 юни 2020 г. Национална кампания за здравословен начин на живот в подкрепа на Световния Уелнес ден (Global Wellness Day‘ 2020). Събитието разпространи култура сред широк кръг от заинтересовани лица и партньори относно иновативни методики за прилагане на здравословен начин на живот и използване здравословното влияние на природата и по-специално горите в България, като безплатна, но ефективна терапия във всекидневния график на българските граждани от различни възрасти. Поради епидемичните мерки присъствено участваха 7 души над 65-годишна възраст, а онлайн се включиха 32 души. През 2020 г. като стратегия за преодоляване влиянието на Ковид-пандемията бе разпространен специален акцент върху привличането на възрастни активни личности, които да подпомогнат процеса на разпространяване на позитивното въздействие на горската и гео-медицината (Forest Medicine & Geo Medicine) върху здравето на хората в третата възраст.

Експерти, студенти и докторанти на НСА „Васил Левски“ обединиха своите усилия и през лятото на 2019 г. лансираха онлайн клъстерната платформа за Здравословно стареене (World Healthy Aging Cluster (<https://www.facebook.com/healthyagingcluster/>). Организирано бе заснемането на документален филм с участието на заместник-министър Султанка Петрова и семейството на Олимпийската финалистка д-р Виргиния Михайлова (89-годишна) – носител на Платинения орден на МОК за особени заслуги в развитието на международното олимпийско движение. Документалният филм бе приложен в кампанията по разпространение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019-2030 г.) от МТСП.

Гореизброените дейности са реализирани и финансирани чрез споделено използване на ресурси в рамките на бюджета на Национална спортна академия.

3.2. Подобряване на условията на живот.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

3.2.1. Министерството на отбраната осигурява социални кухни за пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и български граждани, участвали в мисии и операции на въоръжените сили на Република България извън територията на страната. Поддържане на кухните „Признателност“ към военните клубове са от бюджета на МО и са в координация със службите за социален патронаж към органите на местната власт по места. Услугата „Социална кухня“ работи в градовете Банско, Ботевград, Ямбол, Дупница, Плевен, Бургас, Варна, Благоевград, Хасково, Сливен, Велико Търново, Пловдив, Карлово, Стара Загора, Казанлък, Асеновград, Пазарджик, Кюстендил, Видин, Лом, Шумен, Русе, Чирпан и Айтос и София. В условията на извънредно

положение през 2020 г. се наложи да преустановят временно работа с цел спазване на противоепидемичните мерки. В гр. Ловеч се включиха доброволци за разнасянето на храната по домовете на нуждаещите се, но за съжаление не във всеки град се постигна доброволческа организация. С подобряване на епидемичната обстановка и заработване на всички кухни „Признателност” ще се подобри и качество на живот на възрастни хора, живеещи във висока степен на бедност и социална изолация на територията на цялата страна.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Визията на Националната концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора е свързана със създаване на условия и гарантиране на равни възможности за достоен и пълноценен живот.

Дейността на АСП през 2019 г. и 2020 г. се осъществи в съответствие с приоритетите, залегнали в Стратегическия план на АСП и насочени към изпълнение на държавната политика по гарантиране правото на адекватна социална закрила за всички български граждани и за всеки гражданин на друга държава, намиращи се на територията на България. В тази връзка, визията на АСП за отчетния период бе подобряване адекватността и устойчивостта на системите за социална закрила и социално включване.

Философията на социалното подпомагане в България е основана на това, че всеки български гражданин има право на социална закрила, когато поради здравни, възрастови, социални и други, независещи от него причини, не може сам или с помощта на близките си да осигури задоволяване на основните си жизнени потребности. Социалното подпомагане се изразява в предоставяне на помощи и оказване на услуги. От това право се ползват и: чужденците с разрешение за постоянно пребиваване в Република България; чужденците, на които е предоставено убежище, статут на бежанец или хуманитарен статут; чужденците, ползващи се от временна закрила и лицата, за които това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна.

3.2.2. Осигуряване на месечна социална подкрепа на възрастни хора, които без помощта на друго не могат да задоволяват своите основни жизнени потребности чрез предоставянето на месечна социална помощ.

Социалните помощи се отпускат след като са изчерпани всички възможности за самоиздръжка и помощ от задължените по закон да я осигуряват. Правото на социално подпомагане е обвързано с **преценка на всеки индивидуален случай**. То зависи от доходите, имущественото състояние, семейното положение, здравословното състояние, трудовата заетост, **възрастта** и други констатирани обстоятелства. Социалните помощи се отпускат на базата на социален доклад, изготвен въз основа на социална анкета, проведена в дома на лицата и семействата, установяваща наличието на условия за упражняване на правото на подпомагане.

Един от основните акценти в провежданата социална политика е защита на хората с най-ниски доходи, като специално внимание се отделя на възрастните самотни хора и лицата с увреждания.

Защитата на хората с ниски доходи се регламентира със Закона за социално подпомагане (ЗСП). Правилника за неговото прилагане (ППЗСП) и Наредба № РД07-5/2008 г. на министъра на труда и социалната политика за условията и реда за отпускане на целева помощ за отопление.

По реда на ЗСП се предоставят месечни, целеви и еднократни помощи. Социалните помощи се отпускат на лица и семейства по настоящ адрес.

С месечни помощи по чл. 9 от ППЗСП се подпомагат лица и семейства, чиито

доходи са под определен диференциран минимален доход и отговарят на условията посочени в чл. 10 и чл. 11 от ППЗСП. Те допълват собствените доходи на лицата и семействата до определен диференциран минимален доход и се отпускат след проверка на техния доходен и имуществен статус, възраст, семейно положение и здравословно състояние, учебна и трудова заетост. Основа за определяне правото на месечно социално подпомагане и размера на помощите е гарантираният минимален доход, чиито размер, считано от 01.01.2018 г. с Постановление на Министерския съвет (ПМС) № 305 от 19.12.2017 г. беше увеличен от 65 лв. на 75 лв. В ППЗСП са определени 11 рискови групи и съответния индивидуален процент (от 20% до 165%), с който се коригира гарантирания минимален доход за всяко лице. При определянето на тези индивидуални проценти за всяка целева група са отчетени факторите **възраст**, здравословно състояние, семейно положение, трудова и учебна заетост, както и наличието на съжителство с други лица или семейства. **Те са най-високи за възрастните, самотно живеещи хора и лицата с трайни увреждания**, като и в така дефинираните групи има степенуване в зависимост от възрастта (лица над 65 и над 75- годишна възраст) и определената степен на трайно увреждане (над 50%, над 70% и над 90%). С месечни помощи през 2020 г. в страната са подпомогнати **средно месечно 23 702** случая на лица и семейства. За 2019 г. **средно месечно** са били обхванати **23 699** случая.

През 2019 г. с месечна социална помощ са подпомогани общо:

- 1 126 бра лица над 65 години;
- 1 538 бр. лица над 65 години, живеещи сами;
- 15 бр. лица над 75 години, живеещи сами.

През 2020 г. с месечна социална помощ са подпомогани общо:

- 1 240 бр. лица над 65 години;
- 1 917 бр. лица над 65 години, живеещи сами;
- 19 бр. лица над 75 години, живеещи сами.

3.2.3. Осигуряване на целева социална защита през отоплителния сезон на възрастни хора с ниски доходи, чрез предоставянето на целеви помощи за отопление.

> С отпускането на **целева помощ за отопление по реда на Наредба № РД07-5/2008 г.** на министъра на труда и социалната политика се осигурява отопление през зимния период (5 месеца – от ноември до март, включително), на хората в най-тежко социално положение. И тук, както при месечните социални помощи, **най- високите индивидуални проценти са определени за възрастните самотни хора и хората с трайни увреждания** при спазване на описаните по-горе принципи. С ежегодните промени на Наредба № РД07-5 от 16.05.2008 г. за условията и реда за отпускане на целева помощ за отопление се цели да се компенсират увеличения на цената на електроенергията, което пряко засяга най-уязвимите социални групи, включени в програмата за целево енергийно подпомагане.

За отоплителен сезон 2019/2020 г. с целева помощ за отопление са подпомогнати възрастни хора над 65-годишна възраст, както следва:

- **45 043 бр. лица на възраст над 65 години, живеещи сами;**
- **59 597 бр. лица на възраст над 75 години, живеещи сами;**
- **9 792 бр. лица на възраст над 70 години**

За отоплителен сезон 2020/2021 г. с целева помощ за отопление са подпомогнати възрастни хора над 65-годишна възраст, както следва:

- **51 042 бр. лица на възраст над 65 години, живеещи сами;**
- **68 755 лица на възраст над 75 години, живеещи сами;**

- 12 507 бр. лица на възраст над 70 години

3.2.4. Осигуряване на подпомагане на възрастни хора с храни като основно материално лишение, чрез предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти и осигуряване на топъл обяд.

Мярката се реализира в рамките на две операции по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица 2014-2020 (ОПХ ФЕПНЛ) – Операция тип 2 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти“ и Операция тип 3 „Осигуряване на топъл обяд“. Управляващ орган на Оперативната програма за храни е Агенцията за социално подпомагане (АСП). Целевите групи, които са допустими за получаване на подкрепа по ОПХ ФЕПНЛ, обхващат лица и членовете на техните семейства, живеещи в най-висока степен на бедност и социална изолация и са регламентирани в Наредба №РД-07-1 от 4 април 2016 г. за реда и условията за определяне на целевите групи по ОПХ ФЕПНЛ. В Наредбата е определена основната целева група за съответния вид подкрепа (за индивидуални пакети хранителни продукти и за предоставяне на „топъл обяд“), както и допълнителна целева група, на която да бъдат преразпределяни закупените, но неполучени или нераздадени храни или неполучените обеда. Принадлежността на лицата към целевите групи се удостоверява от териториалните поделения на АСП – дирекциите „Социално подпомагане“.

През отчетния период са изпълнени заложените индикатори по конкретната мярка - осигурено е подпомагане с пакети хранителни продукти и предоставяне на топъл обяд на възрастни хора на територията на цялата страна, като по този начин е намален броят на попадналите в тежко социално положение възрастни хора, живеещи в най-висока степен на бедност и социална изолация и е подоброено качеството им на живот.

Подпомагане с пакети хранителни продукти по Операция тип 2 „Предоставяне на индивидуални пакети хранителни продукти 2017-2019“

Операцията се реализира чрез процедура за подбор на партньорска организация, която да раздава закупените хранителни продукти от първа необходимост по Операция тип 1 „Закупуване на хранителни продукти“ на лицата от целевите групи. Партньорската организация Български червен кръст (БЧК) предоставя пакетите хранителни продукти в съчетание със съпътстващи мерки, изразени в информирание и консултиране на представителите на целевите групи за възможностите им за социално включване, както и получаване на обратна връзка от крайните потребители за удовлетвореността от предоставената помощ. Средногодишно по Операцията се подпомагат повече от 500 000 лица и членовете на техните семейства, живеещи в най-висока степен на бедност и социална изолация, на които се разпределят над 250 000 пакета, със средно тегло 23 кг и съдържащи 16 вида основни хранителни продукти. Пакетите с храни са предназначени за най-нуждаещите лица и семейства, подпомагани от дирекциите „Социално подпомагане“ на различни основания – с целеви помощи за отопление; с помощи за отглеждане на деца до навършване на една година; с еднократна помощ за ученици, записани в първи клас; с еднократни или месечни помощи, предназначени за превенция и реинтеграция на деца в риск; с еднократна помощ, които са инцидентно пострадали от бедствия и аварии при форсмажорни обстоятелства; лица с трайни увреждания, с определено право на чужда помощ, които имат лични доходи до линията на бедност и получават месечна финансова подкрепа по реда на Закона за хората с увреждания; лица и семейства, подпомагани с месечни помощи за отглеждане на дете с трайно увреждане.

През отчетния период 2019-2020 г. с общо **849 275 пакета** хранителни продукти са подпомогнати **1 433 204 лица**, в това число и членовете на техните семейства, от които

376 341 лица на възраст на и над 65 години. Подпомагането е осъществено в няколко периода, както следва:

➤ в периода м. декември 2018 г. – м.май 2019 г. са раздадени общо 269 129 пакета хранителни продукти на 502 202 лица и членовете на техните семейства, от които **110 343 лица на възраст на и над 65 години;**

➤ в периода м. ноември 2019 г. – м.февруари 2020 г. са раздадени общо 241 495 пакета хранителни продукти на 451 894 лица и членовете на техните семейства, от които **107 102 лица на възраст на и над 65 години;**

➤ в периода м.април 2020 г. – м. юни 2020 г. са раздадени общо 58 670 пакета хранителни продукти на 73 036 лица и членовете на техните семейства, от които **41 587 лица на възраст на и над 65 години.** Конкретното раздаване е част от предприетите през 2020 г. мерки за подкрепа на социално слаби лица и семейства, предвид възникналата епидемична обстановка, свързана с разпространението на Ковид-19 и в тази връзка е описано по-подробно в *т.V. Предприети мерки за справяне с последствията от разпространяването на епидемия от COVID-19 през 2020 г.* на настоящия отчет.;

➤ в периода м.октомври 2020 г. – м.декември 2020 г. са раздадени общо 279 983 пакета хранителни продукти на 406 587 лица и членовете на техните семейства, от които **117 305 лица на възраст на и над 65 години.**

Осигуряване на „топъл обяд“ по Операция тип 3 „Осигуряване на топъл обяд 2016-2020“

Операцията се реализира в условията на допълняемост с действащата национална програма за подпомагане на обществените трапезарии, финансирана със средства от държавния бюджет чрез фонд „Социална закрила“. Допустимите кандидати са общини и райони на общини на територията на страната. Безвъзмездната финансова помощ за реализиране на дейността се предоставя чрез процедура за директно предоставяне. От стартирането на операцията през 2016 г., услугата „топъл обяд“ се разви значително и се предоставяше общо от 221 общини на 54 395 лица средногодишно в цялата страна, които получаваха ежедневно супа, основно ястие и хляб. Поради изчерпването на финансовия ресурс по операцията, договорите приключваха поетапно, като последните 97 договора, по които се осигуряваше приготвена храна за 18 580 потребители приключиха на 30.04.2020 г. Целевите групи, получили подкрепа под формата на „топъл обяд“, са следните: лица и семейства на месечно подпомагане, с доход по-нисък от диференцирания минимален доход; неосигурени, самотно живеещи лица с децата си, подпомагани по Закона за семейни помощи за деца; самотно живеещи лица, получаващи минимални пенсии (за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност, социални или наследствени пенсии); скитащи и бездомни деца и лица. Успоредно с предоставянето на топъл обяд на потребителите се оказваше подкрепа и чрез предоставянето на съпътстващи мерки, фокусирани към намиране на възможност за бъдеща интеграция чрез дейности за преодоляване на социалното изключване и намаляване на бедността.

През отчетния период е осигурен „топъл обяд“ на следния брой лица, от които приблизително **60% са възрастни хора на и над 65 години.**

➤ през 2019 г. е осигурен „топъл обяд“ на **49 185 лица;**

➤ през 2020 г. е осигурен „топъл обяд“ на **39 973 лица.**

С цел да не се допусне прекратяване на подкрепата с топъл обяд за най-нуждаещите се лица в тежката ситуация, предизвикана от разпространението на корона вируса, през м. април 2020 г. стартира Целевата програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация – 2020“, която допълва националните мерки за овладяване на извънредната ситуация в страната и осигурява подкрепа на уязвими граждани, които поради бедност или социална изолация, произтичаща от необходимостта от

ограничаване разпространението на COVID-19 са в затруднение да осигурят сами прехраната си. Изпълнението на Програмата е отчетено в *т. V. Предприети мерки за справяне с последствията от разпространяването на се епидемия от COVID-19 през 2020 г.* на настоящия отчет.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

3.2.5. Осъществяване на превантивна програма „Сигурност – стари хора“:

Не са изпълнени заложените дейности и инициативи, поради настъпила усложнена епидемична обстановка в страната, свързана с COVID-19.

- дейност „Мерки за ограничаване на измамите и посегателствата над възрастни хора и самотно живеещи хора“:

С цел повишаване информираността на гражданите за тези престъпления, продължават участията на експерти в радио и телевизионни предавания. В цялата страна се провеждат превантивни беседи с възрастни хора, разпространяват се брошури и информационни материали за повишаване на осведомеността и бдителността на гражданите. С превантивна насоченост са и осъществените работни срещи със служители на мобилните оператори и банкови институции в България.

През 2020 г. е проведена съвместна информационна кампания с мобилен оператор „А1 България“ ЕАД, по време на която е презентирано мобилно приложение и видеоматериали за защита на потенциални жертви на телефонни измами, които са разпространени по национални медии.

По повод разпространението на COVID-19 и използването му в сценарии за телефонни измами, са разработени и публикувани на сайта на МВР съвети към гражданите за предпазване от тези престъпления.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

3.2.6. Предоставяне ползването на почивната база на ветераните при наличие на незаети места“ – Летище София“ ЕАД – почивната база в периода 2019 – 2020 г. не отвори поради пандемията от COVID-19.

3.3. Подобряване на достъпността на транспорта.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

3.3.1. ДП НК „Железопътна инфраструктура“ по мярка „Осигуряване право на безплатни пътувания за цялата железопътна мрежа, включително и за пенсионирани от системата на ДП НКЖИ“ – осигурява се право на безплатни пътувания по железопътната мрежа за всички служители в ДП НКЖИ. За пенсионирани се от ДП НКЖИ, при поискване от тяхна страна, се осигуряват годишно по 4 бр. едностранни билети.

3.4. Насърчаване на предлагането на стоки и услуги, адаптирани спрямо нуждите на възрастните хора.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Министерство на отбраната предоставя социални услуги извън обичайната домашна среда на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и др. Утвърждаване на услугата „Грижа с любов и уважение“ като форма на интегрирано предоставяне на здравни грижи и социални услуги на възрастни хора предоставя дългосрочно и краткосрочно настаняване в дом за пенсионирани военнослужещи, ветерани и военноинвалиди в с. Орешак, община Троян.

3.5. Максимална степен на самостоятелност при дългосрочната грижа.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.5.1. Алтернативни и достъпни форми за подкрепа на лица над 65 год. възраст с ограничения или невъзможност за самообслужване – предоставяне на социални услуги в домашна среда: личен асистент, социален асистент и домашен помощник.

Осъществяването на цялостната реформа в системата на грижа за пълнолетните лица стартира с приемането на Националната стратегия за дългосрочна грижа (НСДГ) през 2014 г., която установи концептуалната рамка за изграждането и развитието на ефективна съвременна система от социални и интегрирани услуги за дългосрочна грижа и се постави специален акцент върху деинституционализацията на грижата за хората с увреждания и възрастните хора.

През 2018 г. с Решение №28 от 19.01.2018 г. Министерският съвет прие План за действие за периода 2018-2021 г. за изпълнение на НСДГ. Планът е в съответствие с визията, приоритетите и целите на Стратегията и обхваща мерките за първия етап от изпълнението на процеса на деинституционализация на пълнолетните лица. В Плана са включени и дейности за оценка на потребностите и изследване на желанията на всички пълнолетни лица, които ползват услуги в специализирани институции, с цел планиране на втория етап от процеса на деинституционализация на грижата за лицата с увреждания и възрастните хора, който трябва да бъде завършен до 2034 година. Най-сериозният фокус в Плана е поставен върху спешното осигуряване на качествени условия за живот на лицата с умствена изостаналост и с психични разстройства, които в момента са настанени в специализираните институции с недобри условия и недобро качество на грижата. Една от основните цели на Плана е ограничаването на мрежата от специализирани институции и на достъпа до тях, извеждане от специализирани институции на хора с увреждания и закриване на десет специализирани институции за хора с увреждания (с умствена изостаналост и с психични разстройства), които са с най-неприемливи условия за живот.

На 20.01.2020 г. Междуведомствената група на високо ниво за управление и координация на процеса на деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания (определена със заповед №Р-22/08.02.2018 г. на министър-председателя на Република България) актуализира Картите на услугите за подкрепа в общността и на резидентите услуги. В актуализираните Карти е предвидено изграждането на шест Дневни центъра за подкрепа на лица с различни форми на деменция и техните семейства, които ще предоставят дневни, полудневни и почасови услуги за минимум 240 лица с деменция и на седем Центъра за грижа за лица с различни

форми на деменция, с капацитет 105 места, както и общините в които ще бъдат изградени визираните услуги.

Към 31.12.2020 г. на територията на страната функционират **719 социални услуги за пълнолетни лица**, като държавно делегирана дейност, а към **31.12.2019 г.** са функционирали **720 социални услуги за пълнолетни лица**.

През 2019 г. са открити нови 30 социални услуги в общността, в т. ч. и от резидентен тип, с общ капацитет 506 места. Увеличен е капацитета на 16 социални услуги в общността, в т.ч. и от резидентен тип, с общ 125 места.

Издадени са заповеди за закриване на 9 социални услуги в общността, в т. ч. и от резидентен тип, с общ капацитет 141 места.

През 2020 г. са открити **нови 2 социални услуги** в общността, в т. ч. и от резидентен тип, с общ капацитет **28 места**. **Увеличен е капацитета на 2 социални услуги с общо 12 места**. Издадени са заповеди за **закриване на 4 социални услуги** в общността, в т. ч. и от резидентен тип, с общ капацитет **70 места**.

Със заповеди на изпълнителния директор на АСП от 08.01.2020 г., 04.12.2019 г. и от 14.01.2019 г. **е преустановено настаняването** съответно в Дом за пълнолетни лица с деменция в гр. Горско Косово, общ. Сухиндол, област Велико Търново, Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства, с. Дружево, общ. Своге и в Защитено жилище за лице с умствена изостаналост, с. Могилино, общ Две могили.

От 01.07.2020 г. влезе в сила Закона за социалните услуги, с който се урежда предоставянето, ползването, планирането, финансирането, качеството, контрола и мониторинга на социалните услуги в Република България. В закона са заложени следните цели: гарантиране на равен достъп до социални услуги, отговарящи на индивидуалните потребности на лицата; гарантиране на качеството и ефективността на социалните услуги; гарантиране на правото на всяко лице на подкрепа за живот в домашна среда и в общността; насърчаване на интегрирания подход при осигуряването на подкрепа на лицата; насърчаване и развитие на публично-частното партньорство при предоставянето на социални услуги.

3.5.2. Достъпна подкрепа чрез предоставяне на механизма лична помощ на възрастни хора и деца с трайни увреждания, с установена в ЕР на ТЕЛК чужда помощ – осигуряване на асистентска подкрепа в домашна среда за извършване на дейности от личен, домашен или социален характер и за преодоляване на бариерите на функционалните ограничения на хората с увреждания.

От 01.01.2019 г. е в сила Закон за личната помощ (ЗЛП). ЗЛП урежда реда и условията за предоставяне и ползване на лична помощ от хора с увреждания. Същият има за цел чрез осигуряване на лична помощ, да подпомогне хората с увреждания да упражняват основните си права, да имат възможност за избор, независим живот и възможности за активно включване в обществото чрез осигурен достъп до услуги и социални дейности. Съобразно разпоредбата на чл. 12 от ЗЛП, лична помощ се предоставя на лица с увреждания, с определена чужда помощ, които имат изготвена индивидуална оценка на потребностите по чл.20 от Закона за хората с увреждания, (ЗХУ) и издадено направление по реда на глава трета, с определен брой месечно часове. Доставчик на механизма лична помощ е общината по настоящ адрес на лицето с увреждане.

Целеви групи по механизма лична помощ са:

1. Човек с трайно увреждане с установени вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност с определена чужда помощ;

2. Дете с 90 и над 90 на сто вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност без определена чужда помощ;

През 2019 г. е осигурена подкрепа за 9 095 средно месечен брой ползватели. На общините/районите са преведени 18 914 396 лв.

През 2020 г. е осигурена подкрепа за 25 997 средно месечен брой ползватели. На общините са преведени 202 172 542 лв.

НЗОК

3.5.3. НЗОК заплаща дейностите за комплексно диспансерно /амбулаторно/ наблюдение на пациенти с психични и кожно - венерически заболявания, договорената и извършена дейност от изпълнители на болнична медицинска помощ (БМП) в центрове за психично здраве и в центрове за кожно-венерически заболявания.

Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания се осъществява в съответствие с Наредба №8 от 3 ноември 2016г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и наредбата по чл.45, ал.2 от Закона за здравното осигуряване, т.е. на Наредба № 9 от 10 декември 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК, издадени от министъра на здравеопазването.

През 2019 г. за Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания са заплатени средства в размер на 259 308 лв.

През 2020 г. за Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания са заплатени средства в размер на 231 052 лв.

3.5.4. Физиотерапия и рехабилитация в извънболничната и в болничната медицинска помощ.

3.5.4.1. Физиотерапия и рехабилитация в извънболничната медицинска помощ.

В извънболничната медицинска помощ необходимостта от рехабилитационни мероприятия за здравноосигурените лица се установява от лекар специалист и/или от общопрактикуващия (личния) лекар, като лечението се извършва по предписан от лекаря специалист по „Физикална и рехабилитационна медицина“ физиотерапевтичен курс на лечение. Това е от съществено значение и за хората след претърпяно заболяване или хирургическа интервенция, с цел постигане на максимален терапевтичен ефект и превенция на по-нататъшни увреждания.

За физиотерапевтичен курс на лечение на определено заболяване се приема комплексно лечение, включващо първоначален преглед на лекаря специалист по физикална и рехабилитационна медицина, с оценка на обективното състояние на пациента с назначени видове и общ брой процедури до 20 в курс от група 1 и/или 2 или 3 по преценка на лекаря специалист, промените на лечението, както и заключителен преглед с оценка на резултатите от проведеното лечение и отразени вид и брой на проведените процедури.

През 2019 г. за физиотерапия, извършена от изпълнители на СИМП са заплатени 19 884 378 лв. и 464 787 лв. за ВСД изпълнявани от лекар специалист по физиотерапия, като от заплатените средства 21 360 915 лв. са за лицата над 65-годишна възраст.

През 2020 г. за физиотерапия, извършена от изпълнители на СИМП са заплатени 23 268 370 лв. и 367 921 лв. за ВСД изпълнявани от лекар специалист по физиотерапия, от заплатените средства 17 162 979 лв. са за лицата над 65-годишна възраст.

3.5.4.2. Физиотерапия и рехабилитация в болничната медицинска помощ.

През 2020 най-голям брой договори НЗОК е сключила за следните дейности свързани с физикална и рехабилитационна медицина по КП №263 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на периферната нервна система“ – 141, по КП 265 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателния апарат“ – 139 договора, КП №262 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на централната нервна система“ – 130 договора; КП 261 „Физикална терапия и рехабилитация при първични мускулни увреждания и спинална мускулна атрофия“ – 94 договора; КП №259 „Физикална терапия и рехабилитация при родова травма на периферна нервна система“ – 89 договора; КП № 260 „Физикална терапия и рехабилитация при детска церебрална парализа“ – 83 договора.

Чрез клиничните пътеки (КП) за физикална медицина и рехабилитация се постига по-добро идентифициране и контрол на хроничните заболявания. Насочеността е към намаляване на инвалидизацията и повишаване на възможността хората да останат икономически активни, има физикалната медицина и рехабилитация. За целта е постигната оптимална договореност между НЗОК и лечебните заведения (ЛЗ) в частта „Физикална медицина и рехабилитация“.

За физиотерапия и рехабилитация през 2019 г. в болничната медицинска помощ са заплатени 55 754 514 лв., като от тях 28 737 674 лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст. Водещи са заболяванията на централната нервна система, периферната нервна система, детска церебрална парализа и болестите на опорно-двигателния апарат, включени в КП.

През 2019 г. КП за физикална терапия и рехабилитация в болничната медицинска помощ са както следва:

КП №263 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на периферна нервна система“ (тук влизат заболявания като дископатия, дискова херния, радикулит, възпалителни полиневропати, изразен двигателен дефицит, сколиоза) 14 916 726 лв.;

КП №265 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат“ – 38 068 536 лв.;

КП №262 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система“ (по нея могат да бъдат насочени пациенти с Последници от мозъчносъдова болест, Последници от мозъчен инфаркт, Последници от инсулт, неуточнен като кръвоизлив или инфаркт на мозъка, Болест на Parkinson, Множествена склероза, изразени моно-, хеми-, квадри-, пара- парези/парализи; изразен дискоординационен синдром; изразен паркинсонов синдром) – 5 471 664 лв.;

КП № 254 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след острия стадий на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт с остатъчни проблеми за здравето“ – 771 450 лв.;

КП №255 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции“ 121 773 лв.;

КП №256 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми за здравето“ – 1 708 254 лв.

За физиотерапия и рехабилитация през 2020 г. в болничната медицинска помощ са заплатени 55 754 514 лв., като от тях 20 339 313 лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст. Водещи са заболяванията на централната нервна система, периферната нервна система, детска церебрална парализа и болестите на опорно-двигателния апарат, включени в КП.

През 2020 г. КП за физикална терапия и рехабилитация в болничната медицинска помощ са както следва:

КП № 263 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на периферна нервна система“ (тук влизат заболявания като дископатия, дискова херния, радикулит, възпалителни полиневропати, изразен двигателен дефицит, сколиоза) 12 436 164 лв.;

КП № 265 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат“ – 32 986 671 лв.;

КП № 262 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система“ (по нея могат да бъдат насочени пациенти с Последници от мозъчносъдова болест, Последници от мозъчен инфаркт, Последници от инсулт, неуточнен като кръвоизлив или инфаркт на мозъка, Болест на Parkinson, Множествена склероза, изразени моно-, хеми-, квадри-, пара- парези/парализи; изразен дискоординационен синдром; изразен паркинсонов синдром) – 4 458 343 лв.;

КП № 254 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след острия стадий на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт с остатъчни проблеми за здравето“ – 813 956 лева;

КП № 255 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции“ – 121 773 лв.;

КП № 256 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми за здравето“ – 2 215 505 лв.

3.5.5. Методологично е разработена мярка с компенсиращ характер в смисъла на палиативните грижи в онкологията чрез указанията на диагностично-лечебния алгоритъм на КП № 253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“. Комплексното лечение по тази клинична пътека включва интегрирана грижа, поради което се осигурява по договор с хоспис.

През 2019 г. НЗОК е заплатила 20 663 бр. случаи по КП № 253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“ за 1 825 227 лв., като от тях за ЗОЛ над 65-годишна възраст са 1 205 случая за 108 450 лв.

През 2020 г. НЗОК е заплатила 17 605 КП № 253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“ за 1 745 696 лв., като от тях над ЗОЛ над 65 годишна възраст са заплатени 986 бр. случая за 100 424 лв.

ИИНЧ – БАН

3.5.6. Проект „Възрастните хора в България – възможности за социално включване в контекста на техните нагласи и потребности“.

Представени са различни разрезни на потребностите от дългосрочна грижа според профила на нуждаещите се в България – самотни възрастни хора, възрастни хора с доходи под определена граница и др. Част от глава на книга (Осма глава. Възможности за усъвършенстване на системата на дългосрочната грижа. Някои оценки за България и опитът на други страни. В: Черкезова, С., Салчев, П., Михова, Г., Славова, З., (2020) Мерки за преодоляване на демографската криза. Том II: Старееене, смъртност и качество на живот, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов").

ПРИОРИТЕТ IV

СЪЗДАВАНЕ НА КАПАЦИТЕТ И БЛАГОПРИЯТНА СРЕДА ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА НА НАЦИОНАЛНО И НА РЕГИОНАЛНО НИВО.

4.1. Укрепване на капацитета на институциите, изпълняващи политики за възрастните хора.

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ - БАН

4.1.1. Международен изследователски проект „Изследване на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа” (SHARE) и

4.1.2. Национален проект „SHARE ERIC България“.

В рамките на международния изследователски проект „Изследване на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа” (SHARE) е осъществено набиране на данни от 8-ма вълна на изследване на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа, което е финансирано от Европейската комисия.

Проектът „SHARE ERIC България“ е финансиран в рамките на Национална пътна карта за научна инфраструктура, МОН. Полученото финансиране за 2019-2020 г. е на стойност 200 000 лв.

По двата проекта са подготвени поредица от научни анализи и доклади. Публикувани са научни статии в научни списания и сборници. Организиран са информационни семинари сред публичната администрация. Изнесени са доклади на национални и международни конференции.

Основни резултати:

1. Реализирано е повишаване на институционалния капацитет относно работа с данни от SHARE за политики, основани на знанието.

2. Извършени са анализи на процесите на стареене, качеството на живот, здравето, трудовия живот и пенсионирането.

Въздействие:

- **на национално ниво** – осъществен е анализ на стареенето, трудовия живот и пенсионирането на хората на 50 и повече години в България.
- **в международен сравнителен план** – направена е съпоставка на условията на живот, здравето, стареенето и пенсионирането между България и всички държави от ЕС.

4.2. Укрепване на капацитета на заинтересованите страни по отношение на политиките за възрастни хора.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ И СЪОБЩЕНИЯТА

4.2.1. Осигуряване на половин щатна бройка на служител над пенсионна възраст, който изпълнява организационни и административни функции по обслужване на Клуба на българската авиация – Летище София“ ЕАД – независимо от пандемията от COVID-19 съдействието беше целогодишно, най-често дистанционно или присъствено с малък брой хора, спазвайки предписанията на Министерството на здравеопазването.

4.2.2. Финансово подпомагане при честване на годишните и други специализирани авиационни събития, които имат отношение към ветераните – книги, медали, поздравителни адреси и други бяха разпратени до членовете на „Клуба на българската авиация“ независимо от пандемията. Финансовото подпомагане беше целогодишно.

4.3. Непрекъснато актуализиране на политиките за възрастните хора на местно, областно и национално ниво.

4.4. Подобряване на нагласите спрямо възрастните хора и комуникация срещу дискриминация.

4.5. Подобряване на системата за мониторинг и координация.

4.6. Популяризиране на стратегията, комуникация и насърчаване на социалните партньори на национално и местно ниво да се включат с мерки за активен живот на възрастните хора.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

4.6.1. След приемането от МС на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019-2030 г.), РМС №142 от 15 март 2019 г., беше подготвен План за комуникация и публичност на стратегията. През втората половина на 2019 г. експерти от дирекция „ЖРДПСИ“ в МТСП подготвиха презентации и представиха пред заинтересованите страни основни акценти от Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България, в рамките на информационна кампания на МТСП, проведена в градовете Видин, Монтана, Плевен и Царево.

4.6.2. В условията на пандемия, която засегна най-много възрастното население, МТСП насърчи провеждането на политиката чрез онлайн събития, на които беше презентиран разработения „Сборник с добри практики за насърчаване на активния живот на възрастните хора“. Отпечатаното издание на сборника беше предоставено на всички общини в България.

4.6.3. На 01.12.2020 г. беше проведена онлайн годишна национална среща, организирана от Министерство на труда и социалната политика на тема „Предизвикателствата на днешния, утрешния и следващия ден“ с акцент върху застаряването на населението.

V. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА СПРАВЯНЕ С ПОСЛЕДСТВИЯТА ОТ РАЗПРОСТРАНИЛАТА СЕ ЕПИДЕМИЯ ОТ COVID-19 ПРЕЗ 2020 Г.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

На всеки пенсионер към пенсията за месеците от август до декември през 2020 г. се изплати еднократна допълнителна сума в размер на 50 лв. Изплащането на добавки от 50 лв. за петте месеца на 2020 г. към пенсиите е подкрепа на пенсионерите, планирана в пакета със социално-икономически мерки на правителството за подкрепа на доходите на домакинствата в условия на пандемия от коронавирус COVID-19. Необходимите

средства бяха осигурени за сметка на реструктуриране на разходите и/или трансферите по централния бюджет за 2020 г., като на над 2,1 млн. пенсионери за месеците от август до декември включително, са изплатени общо 530,6 млн. лв.

АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Вземайки предвид динамиката на разпространение на коронавирусната инфекция, както и с оглед предотвратяване образуването на огнища в социалните услуги, финансирани от държавния бюджет, чиито потребители са сред най-уязвимите групи от заразяване с COVID-19, АСП преустанови настаняването в социалните услуги от резидентен тип още в началото на обявената извънредна епидемична обстановка. При спазване на законодателството в областта на социалното подпомагане и социалните услуги, както и следвайки своята основна мисия – да е в помощ и подкрепа на нуждаещите се лица, АСП, от началото на март и към настоящия момент, допуска настаняване по изключение, т.е. при установена крайна нужда и липса на алтернативна възможност за лицето. В тези случаи настаняването може да бъде осъществено след представяне и на документ, удостоверяващ отрицателен PCR тест за коронавирус, направен не по-рано от 48 часа преди постъпване в социалната услуга. За лицата, които нямат възможност да поемат за своя сметка или с помощта на близките си този разход, АСП осигурява отпускане на еднократна помощ.

При наличие на индикации за спешност, лица/деца могат да бъдат настанени в социални услуги за резидентна грижа и без проведен PCR-тест, като задължително се създава организация лицата/децата да се изолират в самостоятелна стая за 14 дни, стриктно се спазват всички протиепидемични мерки и се проследява здравословното състояние за поява на симптоми на COVID-19. При условие, че се проявят такива симптоми, лицето незабавно се консултира от общопрактикуващ лекар. В тези случаи не важи изискването за представяне на документ, удостоверяващ отрицателен PCR-тест за коронавирус.

От началото на обявената извънредна епидемична обстановка, АСП е в тясна комуникационна връзка с Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) и кметовете на общини за превенция на разпространението на COVID-19 в управляваните от тях услуги.

В социалните услуги за пълнолетни лица са тествани всички потребители и персонал, а в голяма част от услугите за стари хора и за хора с деменция са направени и последващи тестове.

В периода 03.04. – 11.06.2020 г. по Оперативната програма за храни и/или основно материално подпомагане по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица 2014-2020 са разпределени **1 405 тона храни от първа необходимост** на стойност 3 051 041 лв., като част от предприети мерки за подкрепа на социално слаби лица и семейства, предвид възникналата епидемична обстановка. С пакетите са подпомогнати **общо 73 036 лица**, в т.ч. и членовете на семействата, от които **41 587 възрастни хора на и над 65 години**. За целта са определени следните допълнителни целеви групи: възрастни хора над 65 години, живеещи сами, определени като рискова от заразяване група; уязвими лица с ниски доходи под линията на бедност, в затруднена социална ситуация и поставени под задължителна карантина; потребителите на „топъл обяд“ по проектите изпълнявани по ОПХ; възрастни хора, потребители по операция „Патронажа грижа за възрастни хора и лица с увреждания“ по ОПРЧР 2014-2020 г.; лица и семейства в затруднена социална ситуация, идентифицирани от общинските администрации, местните кризисни щабове за борба с COVID-19, регионалните дирекции „Социално подпомагане“ и неправителствени организации, работещи с различни категории рискови

групи, в т. ч. и емигранти, пребиваващи на територията на страната; потребители на социалните услуги в общността и специализираните институции.

Като продължение на усилията на Министерството на труда и социалната политика и АСП да не се допусне прекратяване на подкрепата с „топъл обяд“ за най-нуждаещите се в тежката ситуация, предизвикана от разпространението на корона вируса, е разработена Целева програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация“. Чрез нея е надградена Оперативната програма за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-уязвимите лица, по която приключиха договорите с общините и районите на общини за предоставяне на „топъл обяд“ в края на м. април 2020 г.

Чрез Целева програма „Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация“ общините/районите на общини предоставяха ежедневно в работни дни, до дома на потребителите, приготвена храна – супа, основно ястие, хляб и поне веднъж седмично десерт.

Целевите групи по Програмата са следните:

- хора с ниски доходи, под линията на бедност, определена за страната - за времето, в което са поставени под задължителна карантина;
- уязвими лица, в т.ч. и възрастни над 65 години, без доходи или с доход под линията на бедност, които живеят сами и нямат близки, които да се грижат за тях и в условията на извънредното положение не са в състояние да си осигурят прехраната;
- лица, кои поради възрастта си, поради трайно увреждане или в резултат от заболяване, не могат да се самообслужват и не могат да осигурят сами или с помощта на близките си своите ежедневни потребности от храна.

Изпълнението на дейностите по предоставяне на „топъл обяд“ стартира в началото на месец май 2020 г., а продължителността е удължавана неколkokратно, като бюджета на програмата от 5,1 млн. лв., е увеличен на 14,2 млн. лв., с което дейността се обезпечи до края на 2020 година. Предоставянето на „топъл обяд“ до домовете на потребителите се осъществяваше в работни дни от 01.05.2020 г. до 31.12.2020 г.

Подписани са общо 248 договора с общини/райони на общини за предоставяне на финансова помощ за подкрепа с „топъл обяд“ до дома на **30 848 потребители**, от които приблизително **70 % са възрастни хора на и над 65 години**, определени като най-рискова група от заразяване и тежко протичане на заболяването.

В одобрения от Европейския съвет План за възстановяване на Европа - Многогодишна финансова рамка 2021-2027 г. и „Следващо поколение ЕС“, беше въведен инструмент за осигуряване на допълнителни средства за текущото изпълнение на Кохезионната политика в подкрепа на преодоляването на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19, и подготовка за екологично, цифрово и устойчиво възстановяване на икономиката – т.нар. REACT-EU. Това даде възможност по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане да бъде насочен допълнителен финансов ресурс за подкрепа на най-уязвимите лица в страната. Анализът на неблагоприятните последици в резултат от разпространението на COVID-19, анализът на групите в риск от бедност дадоха основание България да предложи допълнителните средства за Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица по механизма REACT-EU да бъдат насочени за осигуряване на топъл обяд. В условията на извънредната епидемична ситуация, предоставянето на топъл обяд се оказа в голяма степен значима помощ, тъй като чрез нея има реална възможност, най-бедните и уязвими хора да продължават да имат храна, от една страна и от друга, да могат да я получат и в дома си, когато противоепидемичните мерки налагат това. На 30.11.2020 г. Управляващият орган на програмата отвори за кандидатстване процедура „3.1 - Топъл

обяд в условия на пандемията от COVID-19“. Общините и районите подават заявления за финансиране на два етапа до 31.12.2020 г. и до 31.01.2021 г. Основната цел е да се осигури плавен преход между приключването на целевата програма за осигуряване на топъл обяд, финансирана със средства от националния бюджет и финансирането на дейността със средства от ЕС, без да се прекъсва услугата.

Допустимите целеви групи са:

- лица без доходи или с ниски доходи под линията на бедност - хора в затруднение поради влошената икономическа обстановка в страната, хора, които поради възрастта си или налични увреждания са в по-висок риск от заразяване и неблагоприятно протичане на инфекцията.

- лица, поставени под карантина - без доходи или с ниски доходи под линията на бедност и нямат близки, които да им окажат подкрепа.

- лица, обект на социално подпомагане, за които е установена нужда от допълнителна подкрепа и в условията на извънредна епидемична обстановка, са в невъзможност да задоволят основните си жизнени потребности.

В рамките на първия краен срок за кандидатстване до 21.12.2020 г. са подадени 142 проектни предложения за повече от 35 500 потребители от целевите групи.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Във връзка с предизвикателствата, породени от пандемията от COVID-19, през 2020 г. са стартирали два проекта с бенефициент МЗ - проект BG05M9OP001-1.099-0001 „Подкрепа на работещи в системата на здравеопазването в условия на заплаха за общественото здраве от COVID-19“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси ” 2014-2020 г. и проект BG16RFOP001-4.003-0001 „Борба с COVID-19“, финансиран по Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020. Проектите целят укрепване на устойчивостта, достъпността и капацитета на здравната система на национално ниво и в тях не са включени дейности, насочени изключително към възрастните хора.

В Националния план за ваксиниране, приет с РМС №896 от 7 декември 2020 г. е отделено специално внимание на ваксинирането на възрастните хора.

НЗОК

Предприети мерки свързани с епидемията причинена от COVID-19 по отношение на извънболничната медицинска помощ:

а) Договорени са промени в НРД за медицински и денталните дейности за заплащане на сумите за работа при неблагоприятни условия по повод на обявена епидемична обстановка на изпълнители на извънболнична помощ по ред, утвърден с „Методика за определяне на размера на сумите, заплащани от НЗОК на изпълнители на медицинска помощ, на дентална помощ и на медико-диагностични дейности, за работа при неблагоприятни условия по повод на обявена епидемична обстановка“.

б) Съгласно „Наредба за допълнение на Наредба № 9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса“ на МЗ, НЗОК заплаща високоспециализирано медико-диагностично изследване „Полимеразна верижна реакция за доказване на COVID-19“; от пакети „Вирусология“ и „Клинична микробиология“. През 2020 г. за високоспециализирано медико-диагностично изследване „Полимеразна верижна реакция за доказване на COVID-19“, НЗОК е заплатила 71 563 бр. изследвания за 4 293 780 лв.;

Предприети мерки свързани с епидемията причинена от COVID-19 по отношение на болничната медицинска помощ:

а) Договорени са промени в НРД за медицински и денталните дейности за заплащане на сумите за работа при неблагоприятни условия по повод на обявена епидемична обстановка на изпълнители на болнична помощ по ред, утвърден с „Методика за определяне на размера на сумите, заплащани от НЗОК на изпълнители на медицинска помощ, на дентална помощ и на медико-диагностични дейности, за работа при неблагоприятни условия по повод на обявена епидемична обстановка. Заплатените общо суми през 2020г. на изпълнителите на медицинска и дентална помощ за работа при неблагоприятни условия по повод на обявена епидемична обстановка са в размер на 278 047 144 лв.

б) Съгласно „Наредба за допълнение на Наредба №9 от 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на Националната здравноосигурителна каса“ на МЗ, НЗОК заплаща за отчитане болни с усложнения от заразяване с COVID-19 по:

Клинична пътека (КП) №39 „Диагностика и лечение на бронхопневмония и бронхиолит при лица над 18-годишна възраст“, с кодове за отчитане на коронавирус по МКБ-10: U07.1, U07.2“;

КП №48 "Диагностика и лечение на бронхопневмония в детска възраст", с кодове за отчитане на коронавирус по МКБ-10: U07.1, U07.2“;

КП №104 "Диагностика и лечение на контагиозни вирусни и бактериални заболявания – остро протичащи, с усложнения", с кодове за отчитане на коронавирус по МКБ-10: U07.1, U07.2“.

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА, ИНФОРМАЦИОННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ
И СЪОБЩЕНИЯТА**

В областта на железопътния транспорт предприетите дейности и мерки от ДП НК „Железопътна инфраструктура“ са:

1. В структурите на предприятието е извършена оценка на риска, която е направена в условията на разпространение на COVID-19 и обявеното от Народното събрание на Република България извънредно положение на територията на цялата страна от 13 март 2020 г.
  - Проведен е извънреден инструктаж за запознаване с оценката на риска и плана за действие
  - Организация за ежедневен инструктаж, с цел припомняне на препоръчаните правила за предпазване
  - Информирание на работещите за действия и поведение в условията на епидемия от COVID-19.
2. Осигуряване на средства за лична и колективна защита на работещите.
3. Почистване и дезинфекция. Определяне на местата, честотата и средствата за почистване и дезинфекция – работни места, работни повърхности, санитарно-битови помещения, зони за придвижване и др. Осигуряване на необходимите количества препарати за почистване и дезинфекция.
4. Ограничаване на струпването на групи от работещи в общи помещения. Ограничаване броя на работещите в едно помещение. Определяне на дейностите, които могат да се изпълняват дистанционно (работа от дома).
5. Разработен е План за взаимодействие между „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД и ДП НКЖИ при наличие на заразени пътници и служители от COVID-19 в ПЖПС.

6. Системно наблюдение и оценка на ситуацията.

В областта на въздушния транспорт мерките, които се предприеха и ще продължават да се прилагат, съобразно обстановката, с оглед справяне със здравната криза в периода 2019 – 2020 г. от „Летище София“ ЕАД са:

1. Ежедневно при взаимодействие с ГПУ – София и СРЗИ се прилагат мерки за пропускане в терминалните сгради само на служители на „Летище София“ ЕАД и пътници след проверка на основанието за влизане и снемане на температурния статус чрез стационарни камери и мобилни термометри.

2. При посрещане на пристигащи пътници, служители на „Летище София“ ЕАД оказват практическо съдействие на ГПУ – София и СРЗИ в обособените за това зони за прилагане на процедурите за снемане на температурния статус, попълване на формуляри и издаване на предписания от здравните инспектори на български и чужди граждани за спазване на карантинните условия.

3. На входовете на обществените сгради на Терминал 1 и Терминал 2 се осъществява филтър като се допускат само пътници и служители след измерване на телесна температура, при показани нормални стойности. Има монтирани термовизионни камери на входовете на летището, както и на местата, на които се посрещат пристигащите пътници.

4. Служителите на „Летище София“ ЕАД, участващи при посрещането и проверката на пътници, както и всички останали служители са подsigурени с необходимите лични предпазни средства, вкл. предпазно облекло с качулка за многократна употреба с по-висока степен на защита.

5. Във връзка с проведен извънреден инструктаж, съгласно Заповед на изпълнителния директор от 20.03.2020 г., и с цел осъществяване на последващ контрол със Заповед на изпълнителния директор от 30.03.2020 г. е разпоредено, всички служители на „Летище София“ ЕАД, задължително да използват по време на работа осигурените им за конкретна ситуация лични предпазни средства и специално защитно работно облекло. Не се допускат до работа служители без необходимите лични предпазни средства и специално защитно работно облекло. Неизпълнението на заповедта е обвързано с носенето на административна отговорност по смисъла на чл.413, ал.1 от Кодекса на труда (нарушаване на правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд).

6. Провеждат се и извънредни инструктажи на служителите.

7. В обществените зони на „Летище София“ ЕАД пред гишетата за регистрация на пътници и багажи чрез технически съоръжения се осигурява спазването на дистанция между пътниците, възпрепятства се тяхното струпване и чрез прозрачни преградни панели на гишетата се ограничава прекия контакт със служителите. След приключване на регистрацията на пътници за съответния полет, обособените зони и коридорите пред гишетата се дезинфекцират, съгласно предписанията на СРЗИ.

8. Ежедневно, периодично се дезинфекцират работните и административните помещения, както и критичните контактни точки, достъпни за пътници и служители.

9. На територията на „Летище София“ ЕАД стриктно се следи за спазване на необходимата социална дистанция.

10. Преградните стойки с ленти за регулиране на пътничопотока и опашките са реорганизирани с цел оптимизиране на наличното пространство и спазване на изискуемото разстояние за спазване на социална и физическа дистанция.

11. Не се допуска струпването на пристигащи пътници в салоните преди паспортно-визовия контрол на Терминал 1 и Терминал 2.

12. Всеки полет и неговите пътници се обработват индивидуално, като задължително след това се прави основна дезинфекция на въздухоплателното средство.

13. Не се допуска смесването на пристигащи пътници от различни полети на обособените пунктове за попълване на формуляри за събиране на данни на пристигащи пътници от зони с разпространение на COVID-19.

14. Пристигащите и заминаващи пътници от неконтактни стоянки се превозват с необходимия брой автобуси на наземния оператор, обслужващ полета, така че да не се допуска отстояние по-малко от 1 (един) метър между пътниците.

15. Гишетата за чекиране на регистриран багаж, за проверка на бордни карти при изходите, „Полетна информация“ и „Пътническата агенция“ са оборудвани с предпазни плексигласови прегради.

16. Седящите места на посетителските пейки в зоната за чек-ин и изходите са разредени през едно – демонтирани са седалки с цел осигуряване на достатъчно пространство между пътниците.

17. Прилага се физическа дистанция и чрез подова маркировка.

18. Насърчава се мобилната регистрация и безконтактното качване във въздухоплателните средства, което от своя страна намалява контакта и докосването на различни повърхности.

19. Извършва се ежедневна дезинфекция на територията на „Летище София“ ЕАД, съгласно утвърден „Алгоритъм на дезинфекционните мероприятия на територията на „Летище София“ ЕАД в условията на епидемично разпространение на COVID-19“.

20. Във всички санитарни помещения са монтирани дозатори с дезинфектант за ръце. На входовете в терминалните сгради също има дезинфектант.

21. Редовно се подsigуряват средства за дезинфекция, защитно облекло, предпазни маски за лице и други.

22. Ежедневно се извършва почистване и дезинфекция на терминалните сгради, междутерминалния шатъл, перонните автобуси на наземния оператор „Летище София“, както и на контактните повърхности на всички съоръжения, с които пътниците са в директен досег.

23. Климатично-вентилационните инсталации, обслужващи терминалните сгради, се третират периодично с дезинфектант на спиртна основа, с оглед минимизиране на риска от разпространение на вируси чрез общо обменните вентилационни инсталации.

24. Въздушните филтри, пречистващи въздуха в терминалните сгради се подменят периодично, с оглед намаляване разпространението на фини прахови частици, които е възможно да пренасят вируси и бактерии. Използваните филтри отговарят на европейски стандарт EN779:2102 с клас на окончателно пречистване F7 (EU7).

25. Прилагат се процедури, алгоритми, заповеди и инструкции по отношение повишаване на здравната култура на служителите и пътниците, чрез достъпни за всички лица материали и аудио информация (на български и английски език). На видими места са разположени различни информационни материали под формата на постери, плакати, табла и видео изображения.

26. Въпреки кризата, свързана с COVID-19, прилаганите мерки за сигурност на „Летище София“ ЕАД при проверката на заминаващи или пристигащи пътници и техния регистриран и ръчен багаж не са променяни и са съгласно Регламент (ЕО) №300/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 11.03.2008 г., относно общите правила в областта на сигурността на гражданското въздухоплаване и Регламент (ЕС) 2015/1998 от 05.11.2015 г. за установяване на подробни мерки за прилагането на общите основни стандарти за сигурност във въздухоплаването.

27. Разработен е и е утвърден план между компетентните институции при случаи на болен или съмнение за болен пътник на борда на самолет или пътник в терминалните сгради.

28. Осигурява се ефективен контрол за спазване на утвърдените процедури, алгоритми, заповеди и инструкции.

„Летище София“ ЕАД ще продължи стриктно да спазва всички мерки в съответствие със стандартите на СЗО и предписаните от компетентните държавни институции, с цел оправдаване доверието на пътниците за защита на тяхното здраве до възстановяване на нормалната обстановка.